

Armsad lugejad!

Issanda aasta 2018 juhtsõnaks oli kuningas Taaveti sõna: „Õnnis on rahvas, kelle Jumal on Issand, rahvas, kelle tema on valinud enesele pärisosaks“ (Ps 33:12).

Selle juhtlause all oleme tohtinud elada suurte sündmuste aasta, millest käesolev EELK Toronto Peetri koguduse aastaraamat „Elu 2018“ püüab anda põgusa kokkuvõtte. Sellesse on kokku kogutud pildid ning kirjutised, mis kajastavad koguduses toimunut.

Kuna igal aastal meie koguduse liikmeskond vananeb ja kahaneb, on paratamatu ka see, et kirjutajate ring jääb ahtamaks. Seepärast on siia kaante vahele pandust oluline osa sellist materjali, mis aasta jooksul on kas korra juba jutlustena või kõnedena meieni jõudnud või mis on näiteks ajalehes Eesti Kirik või Eesti Elu aasta jooksul ilmunud. Kuid see ei kahanda meie aastaraamatu väärtust põrmugi. On ju käesoleva väljaande oluline ülesanne talletada ja kinnistada seda, mis meile selle aasta õnnistuseks oli jagatud.

2018. a rõõmsama poole moodustasid väarikad tähtpäevad: Eesti Vabariigi 100. aastapäeva oikumeeniline tänujumalateenistus, mida pühitsesime 24. veebruaril koos Toronto Eesti baptistikogudusega. Kevadel annetas Eesti Vabariigi peaminister Jüri Ratas meie kirikule mälestustahvli „Eesti Vabariik 100 Torontos“. See sai pidulikult avatud ning ehib nüüd meie kirikut. Koguduse rõõmusündmusteks olid kindlasti nii kevadine leeripüha, kui altari ette astus 10 leerilast oma leeritootust andma, kui ka sügisel pühitsetud Peetri koguduse asutamise 70. aastapäev ning selle muusikaline tänujumalateenistus, millel laulis EELK Viljandi Pauluse koguduse segakoor.

Aasta kurvema poole moodustab 56 koguduseliikme igaviku lahkumine. Aasta 2018 kujunes kogu siinse eestlaskonna loos terve ajajärgu lõppemiseks. Üksteise järel lahkusid armastatud muusik ja dirigent Charles Kipper, peapiiskop emeeritus Andres Taul ja maestro Roman Toi.

Tavapärased sisaldab aastaraamat koguduse juhatuse esimehe tervitust, õpetaja aruannet, kokkuvõtet koguduse finantsaruandest, naisringi ja arhiivitoimkonna tegevuse ülevaateid.

Loodan, et lugeja leiab siit nii meenutust aasta jooksul kogetust kui ka hingekosutuslikku lugemist.

Õnnistust soovides:

praost Mart Salumäe,
koguduse õpetaja



Dear Readers!

„Blessed is the nation whose God is the Lord, the people he chose for his inheritance.” Ps 33:12.

These words uttered by King David, represent the message from the Estonian Evangelical Lutheran Church to its members for the year 2018 AD. And 2018 was a year of significant events at St. Peter's, which are covered in this year's ELU magazine. We have compiled photos and articles that reflect the activities in our church over the past year.

With our declining and ageing membership, it stands to reason that there are less people willing to document our activities. As a result, we have drawn on material that has already been published in either Eesti Kirik or Eesti Elu, but which will be news to many of our readers. But this does not in any way diminish the value of our publication. After all, it is our mission to preserve and confirm the blessings given to us.

One of the happier occasions in 2018 was the celebration of Estonia's 100th anniversary of independence, which we celebrated on February 24, 2018 with a joint service with the Baptist congregation. During the spring, Estonian Prime Minister Jüri Ratas gifted us with a memorial plaque commemorating the anniversary. This plaque was formally blessed and affixed to the front wall of the church.

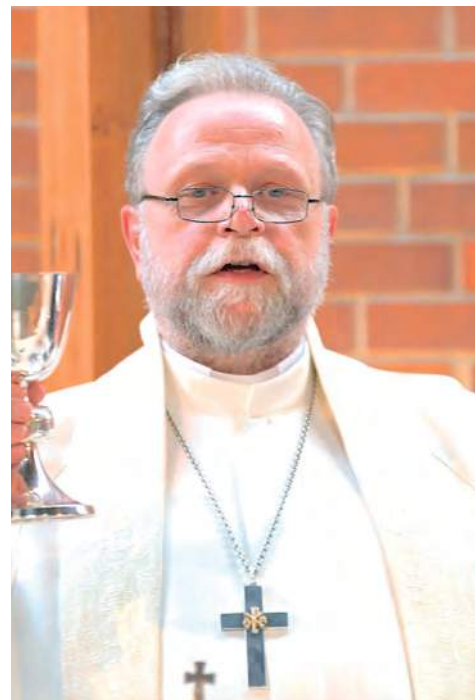
Confirmation Day is always a day of joy and celebration and this year, we had 10 youth confirming their faith at the altar. In the fall, we celebrated 70 years of the existence of our dear congregation being in existence. The festivities were highlighted with a musical service with the mixed choir from Viljandi's St. Paul's church as our guests.

With happiness comes sadness and we said our final farewells to 56 of our congregants. We also bid goodbye to an era, as we in turn buried beloved musician Charles Kipper, Archbishop Emeritus Andres Taul and maestro Roman Toi.

As usual, you will find the Chairman's Greeting, the Treasurer's Report, the Minister's Report and reports from the Archive Group and the Ladies Guild.

I hope that this edition reminds you of the activities you took part in and inspires you to attend! I also hope you find some spiritual inspiration.

With blessings.
Mart Salumäe
Pastor



Advendiajaks ja jõuluks 2018

Jeesus elab meie keskel

Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime Tema kirkust. Jh 1:14

Tervitan teid kõiki püha Johannese sõnaga. Johannese sõnum – Jumal on armastus – on minu juhtsalm ja elukogemus. Jumal ei ole kusagil kaugel ega varjatud, vaid ta on meie juures siin ja täna.

Jõulude puhul soovitan Sul endalt küsida, mida tähendab Kristuse sündimine Sinu jaoks. Kuidas elada õigesti ja arukalt? Mille eest hoiduda? Neli sajandit enne Kristust elanud antiikaja filosoof Aristoteles on ütelnud: „Iga tunnetus algab imestamisest.“

Täna on reklaam ja meedia meid nii väsitanud, et imestamine on naiivsuse tundemärk. Lapse imestamist ei panda pahaks, sest tema jaoks on maailm uus. Täiskasvanu imestab harva, sest kõik tundub nii harjumuspärane ja tuttav. Isegi seletamatute asjade jaoks on meil seletused valmis. Tänapäeva inimene ripub meedia lõa otsas. Ainult sensatsioon pakub hetkelist närvikõdi ja viib tunded lakke. Teravate elamuste vahele jääv aeg on tühi, igav ja tüütu. Nii kirjeldavad uurijad nüüdisaegse inimese elu- ja ajatunnetust. Hetkeks naudingut otsiva inimese hing on tühi ja vaene. Eilne ei lähe enam korda ja homsesse pole usku.

Tänapäeva inimesel on paljude probleemide keskel ka üks mure – meil ei ole aega, sest kogu aeg on kiire. Kas me tahame teha liiga palju ega oska õigesti aega planeerida? Rapsimine ja kiirustamine aga kulutavad meid ja tekib oht teha vigu. Niisugune elu toob kaasa tarbetu stressi ja läbipõlemise.

Jõuluaeg näitab meile erinevust jumaliku ja inimliku ajakasutuse vahel. Tuletame meelde sündmusi, mis leidsid aset paar tuhat aastat tagasi Palestiinas. Jumal tegutseb kindla rütmiga. Rahvaloendus Rooma riigis, kui igaüks pidi minema ennast kirja panema, toimus just vajalikul ajal. Maarja ja Joosepi teekond Naatsaretist Petlemma oli just nii pikk, et jõuda õigeaks ajaks pärale. Just seal pidi Piibli järgi Õnnistegija sündima. Jõuluõöl kuulutasid inglid esmalt karjastele Jeesuse sündimist. Jõulutähte näinud Idamaa targad võtsid ette pika teekonna ja jõudsid õigeaks ajaks Petlemma.

Jõulusooviks on ilus öelda: rahulikke jõule. Hea on sättida kõik ettevalmistused nii, et saaksime tunda õiget jõulurahu.

Tänapäeval, nii nagu muistegi, vajab inimene valgust, soojust ja armastust. Kajagu jõulukellade helin ka nendele, kellel on muret, kurbust, lootusetust ja leina. Soovin ja palun igasse kogukonda, kogudusse ja kodusse imelist jõuluvalgust ja armu, et me võiksime olla ürgse jõuluvalguse kandjad.

Õnnistusrikast advendiaega ja jõulurahu soovides
Tiit Salumäe
piiskop



Chairman's Creeting

Reflecting back on this past year, our church's seventieth, we have experienced many heartfelt losses, most notably the passing of Bishop Andres Taul and maestro Dr. Roman Toi. The many contributions they made to St. Peter's were respectively commemorated via a series of memorials, concerts and eulogies as they touched the lives of so many through their leadership and compassion.

On October 14th, 2018, St. Peter's congregant and guests officially celebrated the 70th anniversary of our church with our "vokaalansambel" having the opportunity and privilege of singing with the EELK Pauluse Kiriku Koor from Viljandi, Estonia. With Kulli Salumae conducting, the singing continued over the course of the reception and meal in the church hall. With the assistance of the St. Peter's Archive Committee, the back-drop for the reception featured 70 years of confirmation pictures, bringing back personal memories.

St. Peter's has been fortunate to have consistency in sustaining its professional and volunteer staff over the past few years, with Pastor Mart Salumae and organist, Marta Kivik, presiding at Sunday Services, weddings and funerals. A core group of volunteers have worked on the church council and executive attending to administrative specifics which would enhance and further the life of the church. Special thanks to church secretary, Eda Oja and executive committee member, Leena Liivet, for managing the financial affairs of the church and coordinating special events. Last but not least, Rita Ziedina has performed her custodial duties admirably. The St. Peter's Ladies' Guild continues to meet monthly and support special functions as does the Archive Committee. New recruits are welcome and a cookbook is reportedly in the works.

You will all have noticed by now that the large wooden cross attached to the church pillars in the columbarium had to be taken down due to its weather related deterioration. We hope to replace the cross in due time.

Over the past 70 years, three generations of Estonians and their families have taken part in the life of St. Peter's Estonian Lutheran Church. The Church continues to be at your service. On behalf of the executive committee, we wish you all a peaceful and prosperous new year.

Allar Viinamäe
Chairman



EELK Toronto Peetri kiriku torniristist

Peetri kirik valmis 1955, kuid koguduse plaanid kirikuhoone ehitamisel polnud selleks hetkeks täielikult teostunud.

Kiriku torn valmis koos juurdeehitusega alles aastal 1970. Sellest alates on Mount Pleasanti tänaval liikujad, eriti lõunast põhja suunas minejad, võinud imetleda taevasse kõrguvat suurt risti, mis justkui jagab teekäijatele õnnistust.

2018. aasta oktoobri alguses pidime aga kohale kutsuma kõrge kraana ja tõstuki, sest suur ja massiivne puust rist oli 48 aasta jooksul nii tugevalt pehkinud, et selle tükid hakkasid suvise tormiga alla kukkuma. Eksperdid käisid torni otsas risti lähemalt uurimas ning tõdesid, et seda pole enam võimalik parandada. Õnnetuste vältimiseks tuli suur rist, mis põikpuust kõrgemalt oli tugevalt pehkinud, alla tõsta.

Umbes paarkümmend aastat tagasi oli seda risti juba remonditud. Lagunenud risti haaradel oli näha kunagise parandustöö jälgi. Kuid nüüd oli ajahammas oma töö nii põhjalikult lõpule viinud, et kiriku ilme taastamiseks peame laskma uue torniristi valmistada.

Risti taastamiseks ootame koguduse liikmetelt annetusi. Iga annetaja nimi, kes toetab risti taastamist vähemalt 100 dollari suuruse annetusega, jäädvustatakse risti valmimisel torni seinale paigaldataval tahvlil. Annetajad, kelle toetus uue risti heaksks on vähemalt 1000 dollarit, saavad lisaks veel nimelise lehe kirikus asuval annetuspuul.

Tõstkem rist õnnistama kõiki, kes meie kirikusse tulevad, ja saatma neid, kes siit lähevad.



Viimased hetked enne risti demonteerimist.

8 x Mart Salumäe



Kraana ja tõstuk seatakse paika.



Töömehed risti juures.



Algab ettevaatlik langetamine.



Poolle teel maapinnale.



Õnnelik maandumine.



Risti tipus kasvas mais.



Ajahammas on kõvasti puitu purenud.

EELK Toronto Peetri koguduse 2017. a sõnaline aruanne

I. Koguduse liikmed, juhtorganid ja nende tegevuse analüüs

Koguduse liikmed

Koguduse andmebaasi kohaselt oli 2017. a kokku 429 annetajat leibkonda, milles kokku 644 inimest. Koguduse hingekirjas on 1627 inimest (2016. a kokku 420 leibkonda, 2015. a 445 leibkonda ja 2014. a 500 leibkonda).

Liikmesannetajate arv on tõusnud 9 leibkonna võrra. Samas oli maetud 47 lahkunu hulgas pea kaks kolmandikku neid, kes veel eelmisel aastal oma annetusega kogudust toetasid. Seega võib järeldada, et aruandeaastal tegi annetuse nii mõnigi inimene, kellel see aasta varem tegemata oli jäänud. Kokkuvõtteks aga tuleb siiski tõdeda, et liikmeskonna üldine kahanemine on paratamatus, mis tingitud eelkõige kohaliku eestlaskonna demograafilisest olukorrast. Kui annetajaliikmete arv suudab ka järgmistel aastatel püsida praeguse taseme lähedal, on lootus koguduse tegevust samas mahus säilitada veel lähemate aastate jooksul.

Koguduse juhtorganid ja nende tegevuse analüüs

Nõukogu valiti koguduse täiskogu poolt 30. aprillil 2017 ja õnnistati ametisse 24. septembril 2017.

Nõukogu liikmed on Ann Elb-Caden, Lehta Greenbaum, Naani Holsmer, Tiina Jenkins, Kadi Kais, Rein Koppel, Juri Laansoo, Marje Laansoo, Leena Liivet, Reet Lindau-Voksepp, Olev Maimets, Talvi Maimets, Reet Marley, Urmas Migur, Irje-Ann Pihlberg, Anita Rass-Wan, Toomas Ratnik, Jaan Reitav, Kairi Taul-Hemingway, Allar Viinamäe, Helmi Viksten. Koguduse õpetaja Mart Salumäe kuulub nõukogusse ameti poolest.

Nõukogu valis endi hulgast esimehe, kelleks sai Allar Viinamäe, ja juhatuse: aseesimees Naani Holsmer, laekur Leena Liivet ja liikmed Jüri Laansoo, Talvi Maimets, Kairi Taul-Hemingway ning õpetaja Mart Salumäe.

Revisjonikomisjoni valis täiskogu Jaanus Marley, Peeter Põldre ja Lembitu Ristsoo.

Juhatuse koostöö on olnud asjalikult. Ka juhatuse ees olevaid küsimusi on arutatud alati konstruktiivselt ning tulemuslikult. Juhatus on koos käinud keskmiselt kord kuus. Juhatuse koosolekute protokollid on korrektselt vormistatud ja talletatud.

2017. a on koguduse juhatuse pidanud lisaks igapäevastele ülesannetele hoolt kandma ka mitmete oluliste ürituste korraldamise eest.

24. mail 2017 osales juhatuse delegatsioon, kuhu kuulusid esimees Allar Viinamäe, õpetaja Mart Salumäe ja laekur Leena Liivet, EELK Põhja-Ameerika praostkonna sinodil, mis EELK juubeliaasta puhul toimus erandkorras Eestis ajaloolises piiskopilinnas Haapsalus. Sinodiga koos toimus ka viimane EELK Välis-Eesti piiskopkonna kirikukogu istung, kus koos teiste koguduste saadikutega ühiselt otsustati lõpetada EELK Välis-Eesti piiskopkonna tegevus ning reorganiseerida praostkond EELK diasporaapraostkonnaks.

26.–27. mail 2017 osales koguduse delegatsioon EELK 100. aastapäeva puhusel kirikukongressil Tartus. Koguduse õpetaja võttis osa kirikukongressi raames toimunud EELK vaimulike konverentsist ning juhatuse esimees ja laekur osalesid kongressi töörühmades. Kokku oli osavõtjaid sellel sündmusel üle 200 nii Eestist kui mitmest paigast meie kiriku diasporaast.

29. oktoobril pühitsesime reformatsiooni 500. aastapäeva. Sellega ühtlasi avasime meie oma koguduse 70. sünnipäeva märkiva juubeliaasta tähistamise.

Juhatus osales selle väärika sündmuse ettevalmistamisel aktiivselt. Külaliseks oli Pärnust tütarlastekoor Elise. Kirikus toimus kontsert-jumalateenistus, millele järgnes pidulik lõunasöök kiriku alumises saalis. Avati leeripiltide püsinäitus, mille ülespanekuks tegid suure ja aeganõudva töö ära juhatuse esimees ja koguduse arhiivitoimkond. Naisring ja juhatuse aseesimees korraldasid kõik need tööd ja toimetused, mis olid seotud piduliku lõunaga. Koguduse sekretär, mitmed juhatuse liikmed ja paljud vabatahtlikud korraldasid külaliskoori vastuvõtu ning kodu-

majutuse. Ürituse korraldamisse oli kaasatud kokku üle kahekümne inimese. Pidustused läksid hästi korda ning valmistasid rõõmu nii korraldajatele, külalistele kui koguduserahvale.

Jõulude eel saatis juhatus koguduse liikmetele posti teel jõulutervituse. See on muutunud juba traditsiooniks ning ka tulemuslikuks. Mitmed koguduse liikmed on seda väärikselt hinnanud ning kindlasti on sellel olnud ka oma hea mõju meie liikmesannetajate hulga püsimisele.

Aruandeaastal ei pidanud koguduse juhatus tegema suuremaid kulutusi kirikuhoone korrastamiseks. Varasemalt tehtud tööd ja kantud kulud on ennast õigustanud ning jooksvat hooldust on tehtud vastavalt vajadustele ja heaperemehelikult. Majanduslikult oli koguduse tulude ja kulude suhe positiivne, mis tähendab, et aruandeaasta lõpetasime väikese, kuid lootustandva ülejäägiga.

Ka kooselu kirikut üüriva Päästearmeega on sujunud. Kuigi sageli jäävad nende teenistuse lõpu ja meie jumalateenistuse alguse vahele vaid loetud minutid, oleme tänu meie toimkonna liikmete asjatundlikkusele suutnud alustada ilma hilinemisteta.

Kõige muu osas on suhted üürnikega olnud koostööle avatud ja vastastikku kummagi poole vajadusi ja huve arvestavad. Ka see on juhatuse hea koostöö vili.

Revisjonikomisjoni kuuluvad Jaanus Marley, Peeter Pöldre ja Lembitu Ristsoo.

Revisjonikomisjon on tööle asunud ning koguduse asjaajamist ja raamatupidamist revideerinud vajaliku põhjalikkusega. Lisaks sellele on koguduse raamatupidamist auditeerinud ka professionaalne audiitor. See annab turvatunde, et meie raamatupidamine ja asjaajamine on vastavuses kehtivate seadustega ning vastutustundlik. Juhatus on revisjonikomisjoni ettepanekuid ja hinnanguid ka tänuga arvestanud.

II. Koguduse töötajad ja nende tegevus

1. Praost **Mart Salumäe** on koguduse õpetaja olnud alates 4. augustist 2011. Ta töötab täieliku tööajaga. Teoloogilise kõrghariduse on omandanud EELK Usuteaduse Instituudis ning ordineeritud Tallinnas 28. jaanuaril 1987. a. Ta oli 2011. a sügisest kuni 17. juulini 2017 EELK Välis-Eesti piiskopkonna konsistoriumi peasekretär ja on alates 2015. a EELK Põhja-Ameerika praostkonna praost.

Ametialased lähetused aruandeaastal:

- 20.–23. mail osalemine EELK Londoni koguduse 70. aastapäeval Välis-Eesti piiskopkonna esindajana ja kohtumine Inglismaa luterliku konvendi esindajatega.
- 24. mail osalemine EELK Põhja-Ameerika praostkonna sinodil ja kirikukogul Haapsalus.
- 26.–27. mail osalemine EELK 100 kirikukongressil ja EELK vaimulike konverentsil Tartus.
- 31. mail osalemine EELK diasporaatöö nõupidamisel Tallinnas.
- 10.–13. juulil üle andmas EELK tunnustust emeriitõpetaja Valdeko Kangrole ja kohtumas sealse koguduse õpetaja Uudo Tariga Connecticutis USAs.
- 27.–29. novembril osalemine EELK kirikukogu sügisistungil Tallinnas.
- Aasta vältel regulaarne praostkonna koguduste teenimine Hamiltonis.

2. Organist **Marta Kivik** asus koguduses osalise tööajaga tööle alates 1. oktoobrist 2014. On pikaajalise kogemusega organist ning valdab oma ala väga hästi. Sisuliselt on ta ainus tegev eestikeelne organist Torontos.

3. Kantseleiametnik-administraator **Eda Oja** asus osalise tööajaga sellele ametikohale 2017. a alguses. On oma ülesannetes väga kohusetundlik ja täpne. Informatsioon, mis jõuab kantseleisse, saab ka neile edastatud, kellele see on suunatud. Koguduse kantselei on avatud igal esmaspäeval, kolmapäeval ja neljapäeval.

4. Kiriku majahoidja **Rita Ziedina** asus tööle 2014. a sügisel. Tänu Ritale on meie kirik alati puhas, altaril on värsked lilled ja kirik on igal ajal valmis inimesi vastu võtma.

Vabatahtlikud. EELK Toronto Peetri koguduses tegutsevad naisring, arhiivitoimkond, vokaal-ansambel ja ansambel Helin. Vabatahtlike hulka saab arvestada ka koguduse nõukogu, juhatuse ja revisjonikomisjoni liikmed, sest nende ühine panus koguduseellu on nimetamisväärne. Aruandeaastal saab tänumeelses vabatahtlike abiliste hulka arvata ka need pered, kes aitasid majutada külaliskoori Pärnust.

Koguduse töötajate tööõhkkond on sõbralik, vastastikku lugupidav ja üksteisega arvestav. Seega võib tunnustada, et kollektiiv on väga hea koostöövõimega.

III. Jumalateenistusliku elu analüüs

EELK Toronto Peetri koguduses peeti aruandeaastal kokku 97 (2016. a 90, 2015. a 93, 2014. a 94) **jumalateenistust.** Jumalateenistuste koguarv on püsinud viimase nelja aasta jooksul stabiilne. Väikest erinevust on tekitanud näiteks see, millistele nädalapäevadele jäävad jõulupühad ja aastavahetus ning ka see, mitu jumalateenistust on peetud väljaspool kirikut Ehatares ja Soome Kodus.

- Jumalateenistusi on peetud kokku 97
- Kirikus peetud teenistusi 48
- Armulauga jumalateenistusi 23
- Muusikalisi ettekandeid on olnud teenistustel 7
- Muusikalisi jumalateenistusi 3
- Suuremate pühade jumalateenistusi 7 (jõulud, suur reede, ülestõusmispüha, leeripüha, emadepäev, koguduse aastapäev ja surnutemälestuspüha)
 - Surnuaiapäha jumalateenistusi 3
 - Ehatares peetud jumalateenistusi ja piiblitunde 23
 - Soome Kodus peetud palvusi 10
 - Eesti Kodus peetud jumalateenistusi 3

Teenistusi pidas kohalik õpetaja 93 korral (õpetaja on olnud kogudusest eemal kahel pühapäeval seoses korralise puhkusega ja kahel pühapäeval seoses ametialaste lähetustega).

Asendusvaimulikud:

- õp Kalle Kadakas ühel korral
- õp Peeter Vanker kahel korral
- peapiiskop Urmas Viilma kahel korral (1 jt kirikus, 1 pt Ehatares)

Jumalateenistuseks vajalikud kirikuriistad ja tarbed. Jumalateenistuste ettevalmistamisel osalevad toimkondade liikmed regulaarselt ja valmistavad ette ka jumalateenistuseks vajaliku inventari.

Seoses sellega, et meie kirikut üürib oma tegevuseks kohalik Päästarmee, on sagenenud olukorrad, kus nende ja meie jumalateenistuse vahele jääb väga lühike aeg (vahel napp 10 minutit) selleks, et kirikuruum meie teenistuseks korda seada. Kuigi meie toimkonnad on alati suutnud õigeks ajaks kõik vajaliku valmis seada ning ka Päästarmee inimesed aitavad usinalt kaasa kirikuruumi meie teenistuseks vabastamisele, on siiski häiriv, kui enne teenistust peavad kõik jooksma ja sebima. See ei jäta sageli ka vaimulikule aega rahus enne teenistust palvesse jääda, vaid peab kiiruga aitama kirikuruumi korda seada. Ilmselt vajab see ka Päästarmee-poolset hoolsamat aja planeerimist, et nad oma teenistusega suudaksid õigeks ajaks valmis saada.

Koguduse arvuline osavõtt jumalateenistustest. Aasta keskmine kirikuliste hulk on aruandeaastal püsinud peaaegu sama mis eelmisel aastal.

Pühapäevane kirikuliste hulk varieerub 10 ja 30 vahel. Suurematel pühadel on kirikulisi 60 ja 100 vahel. Samas on aruandeaastal mitmed igapäevapäevased kirikulised läinud elama Ehataresse või teistesse vanadekodudesse. Mitmed kirikus käijad on surnud ja mitmed ei jaks

enam kodust kaugemale liikuda. Osa sagedasi kirikulisi on kolinud linnast kaugemale ja saavad kirikusse oluliselt harvemini.

Muusika jumalateenistustel on hea tasemega. Koguduse vokaalansambel teenis kaasa seitsmel jumalateenistusel. Ansambel Helin laulis kahel jumalateenistusel. Külalisesinejaid oli kolmel korral kaasa teenimas. Seega on koguduse muusikaelu olnud suhteliselt aktiivne.

IV. Kiriklike talituste analüüs

Ristiti 2 last (2016. a 8, 2015. a 6, 2014. a 5, 2013. a 3, 2012. a 1 ja 2011. a 8).

Leeritati 3 noort (2016. a 2, 2015. a 3, 2014. a 16, 2013. a 5, 2012. a 7 ja 2011. a 14).

Ei laulatatud ühtki noorpaari (2016. a 1, 2015. a 4, 2014. a 2, 2013. a 2, 2012. a 1 ja 2011. a 6).

Maeti 47 lahkunut (2016. a 42, 2015. a 46, 2014. a 38, 2013. a 37, 2012. a 52 ja 2011. a 37).

Ametitalituste keeleks on kujunenud enamasti inglise keel.

Ametitalituste statistika räägib selget keelt. Viimase seitsme aastaga on maetud 299 lahkunut ja leeritatud 47 noort. Selle lahkunute ja juurdetulnute suhte puhul on igati hea tulemus see, et meie liikmesannetajate arv on viimase kolme aasta jooksul püsinud suhteliselt stabiilne.

V. Hoolekande- ja hingehoiutöö

Kodukülastused. Kodukülastusi on tehtud peamiselt juhtudel, kui selleks on kas külastust sooviv inimene isiklikult soovi avaldanud või kui sellest on vaimulikule kellegi sugulaste või hooldajate poolt teada antud. Kodukülastusi on vaimulik teinud aruandeaastal seitse.

Surija juurde kutsuti vaimulik kolmel korral ja haigete külastusi on olnud kokku viis.

VII. Hinnang koguduse tegevuseks vajalikele töö- ja eluruumidele

Peetri kirik on valminud 1955. a. Kirik on üldiselt heas seisukorras. Hoone vajas aruandeaastal tavapärasest heaperemehelikku hooldust, kuid õnneks mitte suuremaid remonte. Küll aga on vaja üle vaadata hoone küttesüsteemi olukord, et vältida ülekuutmist ja sellest tulenevat liigset energiakulu. Näiteks naisringi tuba, kantselei ja õpetaja korter on kütteperioodil liiga palavad ning nendes pole võimalik temperatuuri reguleerida muul viisil kui aknaid avades. Vanad regulaatorid lihtsalt enam ei toimi.

Kiriku orel on jõudnud sellesse ikka, et vajaks tõsisemat remonti. Õnneks on siiani aidanud regulaarsest hooldusest ja häälestamisest pilli korras hoidmiseks.

Peetri kiriku hoone on ustavalt teeninud oma kogudust. Ümbruskonnas aktiivselt toimuva ehitustegevuse vibratsioon on meie pühakojas tekitanud mitmeid pisemaid pragusid, kuid need pole hoonet tervikuna siiski tõsiselt kahjustanud. Kuna need on siiski vaid iluvead, pole mõtet nende likvideerimist enne ette võtta, kui suurem ehitustegevus siin piirkonnas on lõppenud.

VIII. Muud tähelepanekud ja kokkuvõte

2017. a oli ka rikas külaliste poolest.

Aprilli esimesel pühapäeval külastas meie kogudust EELK peapiiskop Urmas Viilma, kes käis piiskop Andres Tauli tervitamas tema emerituuri siirdumise puhul ning üle andmas EELK elutööpreemiat.

Usupuhastuspühal pühitsesime reformatsiooni 500. aastapäeva ning nautisime Pärnu tütarlastekoori Elise esinemist meie kirikus. Tänu selle koori külaskäigule jõudis reformatsiooni aastapäeva tähistamine ka laiemalt siinsete eestlaste keskele. Nende kontserdid Tartu College'is, Ehatares, Eesti koolis ja Hamiltonis tõid muusikarõõmu paljudele.

Kokkuvõttes oli Issanda aasta 2017 viljakas ja kordaläinud sündmuste aasta.

Praost Mart Salumäe,
EELK Toronto Peetri koguduse õpetaja

EELK Toronto Peetri koguduse 2017. a finantsülevaade

Tabel 1. Liikmeannetused

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Liikmeannetustest laekus	\$ 165 337	\$ 115 035	\$ 149 612	\$ 131 862	\$ 127 960	\$ 128 202
Annetanud leibkondi kokku	582	460	500	445	420	367
Keskmine annetus	\$ 284	\$ 250	\$ 299	\$ 296	\$ 305	\$ 349

Tabel 2. 2017. a tulud ja kulud üldsummas

	2017	2016
Tulud	259 423	260 965
Kulud	231 019	-301 038
Operatiivne puudujääk	-28 404	-40 073
Pärandused	37 000	17 513
Amortisatsioon	-43 518	-52 655
Lõppsaldo	21 886	-75 215

Mida need tabelid näitavad?

Tabeli 1 andmed näitavad selgelt, et annetajate arv ja annetustest laekuvad summad vähenevad iga aastaga. Erandlik oli 2013. a, mil jõuluõhtuks saabus suur jäätorm ning väga paljudel jäi jõulukirikus käimata. Kui annetajate arv on vähenenud, siis keskmine annetus on suurenenud, mis näitab, et annetajad võtavad oma majanduslikku kohustust südamega. Paraku oleme igal aastal märganud, et pooled leibkonnad, kes hetkel on koguduse liikmeskonna registris, ei anneta üldse kiriku heaks.

Tabelit 2 vaadates tasub tähelepanu pöörata kahele asjale.

1. 2017. a majandamise tulemus on oluliselt positiivne. Esimene kord üle mitme aasta oli meil ülejääk. Seda tänu pärandustele ning kiriku remondi vähestele kuludele. Suuremad väljaminekud on juba tehtud ja mõneks aastaks ei näe me ette suuremaid kulusid. Oleme tänulikud üürile, mida Päästarmee meile maksab ning mida on oodata veel kolm aastat. Jooksvad kulud on olnud stabiilsed ja suuri kulutusi pole ette nähtud, välja arvatud kiriku torniristiga seoses, millest on juttu tagapool.

2. 2017. a lõpu seisuga oli meil kapitali \$ 1 856 900, millest \$ 797 467 on tarvitav ja mitte kapitalina kinni. Lihtne arvutus näitab, et kui kõik jääb samaks, suudame samal viisil kogudust majandada veel 10 aastat. Eelmisel täiskogu koosolekul moodustati komitee, kelle eesmärgiks on kiriku tulevikuvõimaluste uurimine.

Tabel 3 toob välja, mille peale kulub kogudusel igal aastal raha ja mille arvelt on koguduse juhatus suutnud ka kulusid vähendada. Hetkel on kirikuhoone ülalpidamine ikka kõige suurem kuluartikkel. Lisasissetulek üürituludest katab hoone ülalpidamise kulud ja jääb ülegi. Nagu varem mainitud, oli kiriku torniristi mahavõtmine suur kulu ning 2018. a lõpptulemus et töota tulla nii positiivne kui mullu.

Investeeringud

2017. a investeeringute seis näitas väikest tõusu võrreldes 2016. aastaga. Raha on konservatiivselt investeeritud TD Wealthi kontodesse. Haldajaks on Peeter Sõrra, kes annab juhatusele kord aastas sisuka ülevaate ja on alati valmis küsimustele vastama.

Tabel 3. Kulude jaotus

	2017	2016
Kirikuhoone ülalpidamine	\$ 75 869	\$ 107 209
Vaimulik teenimine	68 319	68 957
Kantseleikulud	34 884	43 451
Muusika	18 876	19 622
Kindlustus: kirik, korter, auto	11 354	11 397
Trükised: Elu, laululehed, jõulukaardid	7977	11 955
Üritused	6567	355
Liikmemaksud: LCC, EELK, CCCC	3730	8442
Kingid, lilled, muu	2950	3818
Misjonitöö	468	19 697
Noortetöö	206	140
HST	-181	5995
	\$ 231 019	\$ 301 038

Kokkuvõttes

2017. a ülejääk ja väikene kasumi tõus investeringutest on positiivsed näitajad tuleviku majanduslikuks seisuks. Aga ainult siis, kui suuri ootamatuid kulusid ei tule. Paraku teame, et 2018. a on toonud ootamatud, kuid vajalikud kulutused. Suurim neist on seotud kiriku torniristi puitkonstruktsiooni pehkimisega ja turvalisuse nõuetega. Kui risti küljest tükid juba maha kukuvad ja linnud risti pesitsevad, ei jää üle muud kui rist maha võtta. See nõudis kahe kraana kohaletoimetamist ja inseneri ekspertiisi. Kui ristifondi laekub piisavalt raha, võime uue risti torni panna.

Koostas Leena Liivet,
laekur

**2017 Financial overview****Table 1. Donations**

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Donations	\$ 165,337	\$ 115,035	\$ 149,612	\$ 131,862	\$ 127,960	\$ 128,202
# of households donating	582	460	500	445	420	367
Average donation	\$ 284	\$ 250	\$ 299	\$ 296	\$ 305	\$ 349

Table 2. 2017 income and expenses

	2017	2016
Income	259,423	260,965
Expenses	231,019	-301,038
Net balance	-28,404	-40,073
Bequests	37,000	17,513
Depreciation	-43,518	-52,655
Closing balance	21,886	-75,215

What do these tables indicate?

Table 1 shows that the number of households who donate and therefore the total amount of donations decrease with each year. The exception is 2013, the year of the Ice Storm, when many were unable to attend Christmas services. The good news is that the average donation has increased, indicating that those who donate take their financial responsibility to the church seriously. Sadly, we continue to observe that half of our members do not donate at all.

Table 2 highlights two facts.

1. The financial results for 2017 are positive. For the first time in many years, we ended the year in a small surplus. This was thanks to bequests and reduced church upkeep costs as compared to 2016. Significant expenditures have already been made and we foresee maintenance costs only for the next while. We continue to be thankful for the rental income we earn from The Salvation Army and are pleased that this revenue is expected to continue for another two to three years. Our ongoing expenses have been stable and the only larger expense we foresee has to do with the church tower cross, which will be addressed later.

2. Our capital position at the end of 2017 was \$ 1,856,900, of which \$ 797,467 is liquid. A simple calculation shows that all things remaining equal, we may continue as we have been for another 10 years. At the last Assembly meeting, a committee was formed with the goal of considering the future path of our church and will investigate the opportunities we have.

Table 3. Expense distribution

	2017	2016
Church upkeep	\$ 75,869	\$ 107,209
Pastoral expenses	68,319	68,957
Office expenses	34,884	43,451
Music	18,876	19,622
Insurance	11,354	11,397
Publications	7,977	11,955
Events	6,567	355
Membership fees	3,730	8,442
Gifts, flowers, miscellaneous	2,950	3,818
Mission work	468	19,697
Youth work	206	140
HST	-181	5,995
	\$ 231,019	\$ 301,038

Table 3 illustrates the distribution of our expenses and by providing a comparison to 2017, highlights areas where expenses were reduced. Church upkeep is, and will continue to be, our largest expense. The building is large, utility costs are high and improvement and repairs continue to be required. Thankfully, our rental income covers our church upkeep expenses. The removal of the church tower cross was a significant expense in 2018 that came as a surprise. Thus, the 2018 position will not be as positive as that of 2017.

Investments

We experienced a small gain on our 2016 investments in 2017. Our funds are invested conservatively and are managed by Peeter Sõrra of TD Wealth. Regular updates are provided and an annual presentation is made to the Executive to ensure common understanding.

Conclusion

The surplus and investment gains in 2017 are positive indicators for the future, as long as unexpected expenses do not arise. One such expense arose in 2018, when large pieces of the wooden church tower cross broke off. Upon inspection, the cross was determined to be rotten in places and the possibility of even larger pieces falling off was identified. To avoid potentially disastrous situations, the cross was removed in its entirety and you can see the damage for yourself. The removal necessitated expert advice and the presence of two cranes. If we are able to collect sufficient funds in a specially established Cross Fund, we will replace this cross.

Leena Liivet

Peetri koguduse naisring 2017–2018

Mõtleme mineviku ja tuleviku peale

Mida tähendab mälestus ja ajalugu?

Ajalugu on teadus, mis kirjeldab möödunud sündmusi. Ajalugu jutustab sellest, millega inimesed minevikus tegelesid. Seega kõik, mis on kunagi toimunud, on ajalugu.

Lähiajalugu on mõiste ajalooteaduses, millega enamasti tähistatakse tänapäevaga lõppevat ajalooperioodi. Selle ajalised piirid sõltuvad vaatlaja käsitlusviisist. Ida-Euroopas ja ka Eestis on suhteliselt tavaline eristada lähiajalugu, mis algab 1918 või 1944/45 ja lõpeb 1991, ning sellele järgnevat tänapäeva ajalugu.

Koguduse Elus kirjutame ajaloost ja hiljutistest mälestustest ... Siinjuures sellest, kuidas tegutses koguduse naisring 2017. a lõpus ja 2018. aastal. Kavas on ka vaadata tuleviku poole ja jagada naisringi plaane. Kirjutan allpool sellest rohkem.

2017. aasta

Koguduse naisring lõpetas 2017. aasta 6. detsembril jõulu koosviibimisega, kus naisringi liikmed nautisid lõbusat omavahelist kokkusaamist. Sellele järgnes kohe valmistumine koguduse jõulupuuks.



Vivi Kivi tänab Lehta Greenbaumi ja Leida Pajurit tehtud töö eest.
17 x Tiiu Roiser



Jõululauda naudivad Lehta Greenbaum (vasakult), Virve Leesmaa, Helgi Sooaru, Nelly Hubel, Heljo Puldre, Asta Valvur, Silvia Aug ja Maiu Alers.



Esimene rida vasakult: Helju Salumets, Heljo Puldre (seisab), Helgi Sooaru, Aino Laanvere, Virve Leesmaa ja Nelly Hubel.

Teine rida: Irje-Ann Pihlberg, Asta Valvur, Vivi Kivi, Eda Oja, Lehta Greenbaum, Leida Pajur, Helmi Viksten, Anu Randmaa, Ivi Saumets, Silvia Aug ja Rita Ziedina.



Jõulu koosviibimisel võtsid naisringi liikmed aega häid jõuluroogi maitsta ja nautida elavat vestlust tuttavatega, kellega polnud ammu kokku saadud.



Alustasime aastat langenute mälestamisega 1. aprillil. Naisring valmistas koguduse ülestõusmispüha *brunch'i*.



Üks väike osavõtja tundis kookide vastu suurt huvi.



2018 "Naisringi Easter Cup" munade kookimise võitja Tiiu Ester, Lehta Greenbaum ja pastor Mart Salumäe.



Aprillikuus oli naisringi väljasõit. Külastasime Herongate Barni teatrit. Hea toit ja lõbus ettekanne, aga kõige tähtsam – omavahelise sõpruse kinnitamine.

Juulikuus toimus naisringi tavapärase suvine väljasõit Tiiu Roiseri koduaeda. Nautisime ilusat ilma ja BBQ-d.



Asta Valvur, Luule Ruppert, Vivi Kivi ja Luule Kann.



Samal päeval pühitses naisringi esinaine Lehta Greenbaum koos abikaasa Aarega 61. pulma-aastapäeva.



Naisringi liikmed abikaasade ja sõpradega.

Esimene rida vasakult: Samuel McFadden, Kristina Viksten-McFadden, Helmi Viksten, Lehta Greenbaum, Vivi Kivi, Asta Valvur, Maret Truuvert, Irje-Ann Pihlberg, Heljo Puldre ja Ivi Saumets.

Teine rida: Tiiu Roiser, Luule Ruppert, Rita Ziedina, Eda Oja, Luule Kann ja Silvia Aug.

Nick Chorowiec



Kuna paljud endised naisringi liikmed elavad nüüd Ehatares ja ei saa enam kirikusse tulla, käisime vanuritel külas ja pidasime septembrikuu kokkutuleku Ehatares. Oli ilus meenutada vanu aegu.



Anu Randmaa ja Helmi Viksten.



Aino Laanvere ja Heljo Puldre.



Tänuilised Leida Pajurile kauaaegse töö eest naisringis.

Ees ootab 2018. a koguduse jõulupuu, ja ongi aasta jälle lõpul.
Palju, palju tänu kõikidele tublidele kaastöötajatele!

The Ladies Guild Cookbook

Researching one's roots and writing family histories has become very popular these days. For Estonians especially, it is important to record the stories of how family members fled their homeland and crossed oceans to freedom. We need to record these stories while there is still time, for as each generation passes, the next becomes the keeper of the heirlooms of memories entrusted to us.

In addition to family stories, there are family recipes. Those handed down from generation to generation. Do you have copies of all your family's favourites? Have you ever wondered how your grandmother made that apple cake? Or for the younger folk, what goes into making fish in tomato sauce (scumbria) or headcheese (sült)? Have you ever heard of onion jam?

The St. Peter's Ladies Guild has undertaken to write a cookbook based on Ladies Guild and Estonian recipes and member family favourites. They've had a lot of practice cooking and baking you know, since the Ladies Guild started officially working at the church in 1951. Unofficially they were already serving coffee and sandwiches as early as Christmas 1949.

The cookbook will include traditional Estonian recipes, those that are tried and true, as well as new favourites. Cooking and serving tips, photographs, as well as short prayers (grace before meals) will be included. To be written in English, we are aiming to have it completed and printed for the fall of 2019.



Whip-cream pineapple cake with glazed fruit topping.

Would you like to pre-order a copy? The price has yet to be determined.

Do you want to contribute to the book? Please contact the Ladies Guild Chairwoman Lehta Greenbaum at 416-491-5627 or aare.lehta@bell.net by February 28th, 2019.

We hope that our book, lovingly written by our own ladies and friends, becomes a keepsake that can be passed down through the generations.

Naisringi nimel
Tiiu Roiser

EELK Toronto Peetri koguduse arhiivi ajaloost

Alustasime arhiivitööd 1999. a oktoobris suure huvi ja suure segadusega.



Jõulukooosolek 6. detsembril 1999.

Esimeses reas (vasakult) Agnes Paju, Koidu Konze, Elma Liivet, Heli Vastopä
Teises reas (vasakult) Silvia Forgas, Victor Rein, Lya Ilves, Liivia Kängsepp, Helle Kalep. Puudub Aino Müllerbeck.

Alguses oli meil ka õhtune grupp. Palju vabatahtlikke tuli meile abiks ja arhiivitöö edenes hästi.

Meil ei ole arhiivis üksnes fotod ja kirjalikud materjalid, vaid ka raamatud, õpetajate ja kadunud kirikuliikmete arhiivid, ajaloolised kirikuesemed (isegi üks põletamisraud), meie langenud torniristi tükid ja palju muid huvitavaid esemeid.



11. detsembril 2017 pidasime arhiivi jõulupidu koos sõpradega.

Esireas (vasakult) Irje-Ann Pihlberg, Helmi Viksten, Ivi Saumets, Allar Viinamäe.
Tagareas Tiiu Roiser-Chorowiec, Nelly Hubel, Lehta Greenbaum, Anne Kriisa-Graydon, Anu Randmaa, Rita Ziedina, Eda Oja.

Arhiivis on ka püha-päevakooli arhiiv, mida korrastab Anne Kriisa-Graydon, inglise koguduse arhiiv, segakoori Cantate Domino arhiiv, vaimuliku pasunakoori arhiiv ja palju muud.

Meie grupi suurus on palju kahanenud erinevate põhjuste tõttu. Juurde on aga tulnud väga hinnatud abiline – pr Vilme Pede, kelle teadmised Peetri kiriku ajaloost ja inimestest läbi aastate on olnud arhiivile väga vajalikud.

Arhiivitoimkonna nimel
Helmi Viksten

Meenutame EELK Toronto Peetri koguduse pühapäevakooli

EELK Toronto Peetri koguduse pühapäevakool alustas tegevust 16. jaanuaril 1949. a, mil 19 last vanuses 3–14 kogunesid St. Johni kiriku ruumidesse esimeseks pühapäevakooli tunniks. Pühapäevakooli rajajateks olid proudad Meta Puhm ja Heljo Liitoja, kes töötasid kahekesi – pr Puhm suuremate lastega ja pr Liitoja mudilasperega. 1949. a kevadeks oli pühapäevakooli pere kasvanud ligi 50 lapseni. Sama aasta sügisel hakkas pr Linda Soopere pühapäevakooli laste laulukoori juhatama.

Laste arv tõusis üksvahe nii, et koos käis üle 200 pühapäevakooli õpilase. Kui mina veel pühapäevakoolis käisin, mäletan, et meie kiriku saal oli täis lapsi. Tunde peeti igas võimalikus ruumis ja kohas; suure saali igas nurgas, köögis, laval ja kantseleis.

Peale tavalise programmi oli pühapäevakooli aasta jooksul veel mitu üritust. Neist suurimad olid jõulupuu, pühapäevakooli aastapäev ja lõpupidu kevadel.

Töö algas pühapäevakoolis septembris. Laulukooris algasid harjutused kohe jõululaulude õppimisega ja üks kord nädalas oli jõulunäidendi proov. Pärast jõulupühi õppis koor uusi laule emadepäevaks ja pühapäevakooli lõpupeoks. Pühapäevakoolil oli ka löökpillide orkester.

Pühapäevakooli juhatajateks olid Heljo Liitoja, Meta Puhm, Senta Rikk-MacDonald, Hilma Jõutsi, Maimu Käärman, Anne Kriisa-Graydon, Tiiu Roiser-Chorowiec, dr Jaan Reitav.

Kahju, et meie pühapäevakool enam ei tegutse. Oktoobrikuus tähistasime koguduse 70. aastapäeva ja nüüd oleks sobiv meelde tuletada, et koguduse kasv tuli pühapäevakoolist.

Anne Kriisa-Graydon,
endine pühapäevakooli juhataja



12. juuni 1949 – pühapäevakooli esimene lõpupidu.

Eesti Vabariik 100 mälestusplaat

26. mail 2018 külastas Eesti Vabariigi peaminister Jüri Ratas Toronto eestlasi.

Selle külaskäigu raames toimunud pidulikul vastuvõtul andis vabariigi peaminister EELK Toronto Peetri kogudusele üle Eesti Vabariigi juubeli mälestusplaadi, millel on tekst: „Eesti Vabariik 100 Torontos“ ning visiidi kuupäev 26. mai 2018.



Pühapäeval, 27. mail toimunud jumalateenistuse lõpus avas peapiiskop Urmas Viilma Toronto Peetri kiriku seinal väärrika mälestusplaadi „Eesti Vabariik 100 Torontos“. Pildile on jäänud kõik selle pühapäeva kirikulised. Tiit Pruuli



Su üle Jumal valvaku.

Peeter Põldre

Kõne Eesti Vabariigi 100. sünnipäeval 24. veebruaril 2018 Torontos

Head eesti isad ja emad, pojad ja tütreid, vennad, õed. Head Eesti sõbrad.

Täna pühitseme Eesti riigi sajandat sünnipäeva siin maailmalinnas Torontos. Sünnipäeval vaadatakse ikka tagasi sünnipäevalapse elule. Aastad ei ole vennad Eesti ajaloos. Olid röömsad riigi ehitamise aastad täis rõõmu ja elujõudu. Eesti kasvas ja edenes. Olid aastad täis kannatust, mis viis paljudelt ka lootuse kord veel vabaks saada. Olid Eesti pojad ja tütreid vabas maailmas hoidmas Eesti riiki. Oli vaimustus ja julgus veerandsada aastat tagasi. Oli julgus tuua uuesti välja Eesti lipp ja laulda Eesti vabaks. Viimased aastakümned on õpetanud, et vabadus ei ole ainult õigus, vaid toob kaasa ka kohustuse elada riigina. Uus põlvkond asub otsustama Eesti asja. Soovime ja palume, et nad teevad arukad valikud.

Täna on mul rõõm ja au olla koos teiega siin Kanadas. See on meile kõigile kindlasti selge – Jumala ime on see, et meie Eesti riik on saanud möödunud sajandil kaks korda vabaks. Vabadussõjas võitlesid Eesti pojad ja tütreid iseseisvuse ebavõrdses võitluses 28. novembrist 1918 kuni 3. jaanuarini 1920. Rahvas ootas rahu ja soovis oma riigi üles ehitada. Tartu rahulepingut, mille Eesti poolt kirjutas alla Jaan Poska, on president Lennart Meri nimetanud Eesti Vabariigi sünnitunnistuseks. Eesti võitis nii lahinguväljal kui ka rahuläbirääkimistel. Riigi ülesehitamiseks oli meil aega vaid pisut rohkem kui paarkümmend aastat. Eesti tegi sellel ajal imet.

Nõukogude okupatsioon tõi kaasa tohutu kahju. Tuletame meelde tapetuid ja Siberi laagrites hukkunuid. Tuletame meelde neid, kes põgenemisel kaotasid elu. Eesti ehitamine aga jätkus. Vabas maailmas teie kõigi abil ja kodumaal Eesti vaimu alal hoides. Uus ime sündis ja Eesti sai uuesti vabaks. Seda aega mäletavad juba vist peaaegu kõik siinviibijad. See, mis toimus, oli Jumala ime ja vastus aastatepikkustele eestpalvetele. Täna kasvab Eestis uus põlvkond, kes on juba vabas Eestis sündinud.

Armsad sõbrad. Täna, meie riigi sünnipäeval, tsiteerin Eesti Maapäeva Vanematenõukogu koostatud ja 21. veebruaril 1918 vastu võetud **manifesti kõigile Eestimaa rahvastele**. Dokument trükiti Pärnu Maakonna-Komitee esimehe Aleksander Jürvetsoni trükikojas. Manifest loeti esimest korda avalikult ette 23. veebruaril 1918 kell kaheksa õhtul Pärnu Endla teatri rõhult. 25. veebruaril loeti manifest ette Tallinnas ja Paides.

Eesti! Sa seisad lootusrikka tuleviku lävel, kus sa vabalt ja iseseisvalt oma saatust võid määrata ja juhtida! Asu ehitama oma kodu, kus kord ja õigus valitseks, et olla vääriliseks liikmeks kultuurrahvaste peres! Kõik kodumaa pojad ja tütreid, ühinegem kui üks mees kodumaa ehitamise pühas töös! Meie esivanemate higi ja veri, mis selle maa eest valatud, nõuab seda, meie järeltulevad põlvkonnad kohustavad meid selleks.

**Su üle Jumal valvaku
Ja võtku rohkest õnnista,
Mis iial ette võtad sa,
Mu kallid isamaad!**

**Elagu iseseisev demokratiline Eesti vabariik!
Elagu rahvaste rahu!**

Tiit Salumäe,
piiskop



Farewell to Archbishop emeritus Dr Andres Taul
May 26th, 2018, on the eve of Trinity Sunday
St. Peter´s Church in Toronto

Urmas Viilma, Archbishop of the Estonian Evangelical Lutheran Church

“Very truly, I tell you, unless a grain of wheat falls into the earth and dies, it remains just a single grain; but if it dies, it bears much fruit.” (John 12:24)

The central theme of the Christian Church is the paradoxical message about death that leads into life! The Son of God had to die in order to rise from the dead and conquer the power of sin and death. The Gospel of Christ is the message that we all have to die, but by having our faith and hope in the Lord Jesus we inherit the resurrection and the eternal life.

Jesus said these very meaningful words that are here the basis for this speech when he spoke about his sacrificial death, these words are often repeated at the burial of a Christian: *“Very truly, I tell you, unless a grain of wheat falls into the earth and dies, it remains just a single grain; but if it dies, it bears much fruit.” (John 12:24)*

In these words, the emphasis is on the hope that abundantly more fruitful and blessed life will follow the death and destruction – the life everlasting! Jesus dying on the cross was the dying grain of wheat, and the fruit was His resurrection in the glorified body.

This is a wonderful day! Andres Taul would have called us here today from the pulpit, as he once began his sermon referring to apostle Paul in Tallinn Cathedral on the day of the unification of the EELC Abroad and the EELC at home: *„Rejoice in the Lord! Again, I say: Rejoice!“ (Fl 4:4).*

We rejoice, because we are as sowers standing by the edge of the field, we are here sowing the new seed, waiting for its immanent growth and the bearing of fruit. We sow the seed for it to die and bear a lot of fruit! Andres is as a grain of wheat – ready for new growth – for resurrection and life on the day of the Lord! This memorial service here in St. Peter’s church is a moment for thankful memories and hopeful future!

Although our minds are saddened by grief and loss, we are thankful to God for guidance for both Andres and for us through the joyful and sad days we have had in our life. Trust in God gives us courage to go on. This is how Anders lived his life. We know it, we have heard it from him when he taught, preached and prayed. This is how the life and mission of Andres was in all the congregations where he served, in all the churches where he worked as a minister: the Lutheran Church – Canada, the Evangelical Lutheran Church in Canada, the Estonian Evangelical Lutheran Church Abroad and the Estonian Evangelical Lutheran Church.

There is a lot to remember about Andres, and probably every one of us gathered here, we have a lot to share with others. Speaking here today in the name of the Estonian Evangelical Lutheran Church, it is hard to overestimate the input of Andres Taul, there is a lot to be thankful for. In 1991 was published the EELC Church Song and Prayer book, which joined the Estonian Lutherans from all over the world; the re-opening of the Faculty of Theology of Tartu University in the same year, the year when Estonia regained its independence; and of course one of the most historical decisions of the two Andres’ – the brave decision of Archbishop Andres Taul and Archbishop Andres Põder to step on the road to join the churches at home and in diaspora and to complete this process by signing the Agreement Confirming Visible Unity in 2010 in Tallinn and in Toronto. This step demanded both courage and humility from Andres Taul, as he knew that when the two churches join, the united worldwide Estonian Evangelical Lutheran Church will have only one archbishop, residing in Tallinn. Andres Taul was not bothered by the loss of the honourable title of the archbishop. He joked about himself on many occasions: in order to gather the Estonian Lutherans into one church, he was ready to let the first part of his title – the „arch “– go. Thus, the Archbishop of the Estonian Evangelical Lutheran Church Ab-

road in Toronto became the Bishop of the Diocese Abroad of the Estonian Evangelical Lutheran Church, subordinated to the Archbishop in Tallinn but residing in Toronto. The branches of the one tree that were once violently bent apart by strangers in the complicated course of history were joined again.

In order to answer God's call, Andres was several times ready to sacrifice himself, his relations with his neighbours, even with his lifelong colleagues. This was all in order to serve the interests of the many, to gain the unity of the Estonian nation, the Estonian Christians. It might have meant unpopular decisions, even changing the church or congregation. All this in order to see the bigger picture, to seek the common interests. About all this you know here in St. Andrew congregation and in St. Peter's congregation, as well as in the other congregations served by Andres Taul, in the deanery and in the former diocese, and you can tell about it all much better and more in detail than me.

I do not think that Andres was a saint. Far from it! He had his shortcomings as we all do and probably we could make a long list of them today as well. But this is not the reason why we have gathered here. Andres, as we all, stands before the Lord and gives answer about his life and deeds. As Christians we stand before God in firm faith and certainty that Christ understands us, forgives us and has mercy on us. This we pray for Andres today, who as „a grain of wheat falling into the earth and dying, bears much fruit.”

Dear family of Andres: Eneri, Kairi and Vaiki, and Rein; Jaak, his grandson, who carries the name of Andres's father and his great-grandfather, and sister Virge!

Andres, although not tall in body, was a great man. Great Estonian and great leader of the church. But most important was Andres for you and you for Andres. Andres knew how to value his family above all as the greatest treasure one has been given. Church leaders and pastors of congregations can be replaced, but a husband, father, grandfather, brother and friend cannot be replaced. Yet he has not left an empty place, there are many memories about many years lived together, many joyful moments that have a place in our hearts. I know that Andres knew how to be sincere, cordial and tender – especially with his family. I have seen this myself many times. He needed you. I am grateful to you from the bottom of my heart that you were there for Andres during this hardest last year that is now behind us. It is a great blessing – not available to many nowadays – to die surrounded by one's family, to hear your loved ones say kind and comforting words, to hear them pray and sing.

In our Church Song and Prayer Book there is a prayer, which Andres himself wrote. This is a prayer for those who cannot manage their life alone. This prayer written by Andres is like a prophecy – as if it were about the last months and days of his own life. As if it were also prayer for those whose days are approaching the end. Although we do not hear the words of this prayer at our services very often, it is one of the most beautiful and cordial prayers in our prayer book. May these words written by Andres send him on the path of eternity and remind us of the sincere and kind support that Andres offered to his congregation members during his long service as a pastor, and that he himself received from his family when he was on his sickbed.

Holy God, bless and help all who must bear physical weakness, who cannot run and play like others;

who are blind and cannot see the sunshine and the beauty of flowers;

who are deaf and cannot hear the song of birds and the laughter of their friends;

whose mind is lacking, who cannot study and to whom all books are closed.

Give them all your strength! Give courage and readiness to help to those who are well, that they may be able to help their weaker brother and sister – because of Jesus Christ, our Lord, who made the lame walk, the blind see and the deaf hear again.

May the Lord, the Triune God, bless us all on one day with perfect and joyful resurrection and life everlasting!

Amen.



Matusekõne pidas peapiiskop Urmas Viilma.



Peaminister Jüri Ratas pidas ilusa kaastundekõne Eesti valitsuse nimel.



Perekonna järelhüüde ütles Andres Tauli õde Virge James, kes meenutas koos kasvamist ja lapsepõlve.



Auvalves seisavad ELCIC piiskop Michael Pryse ja EELK peapiiskop Urmas Viilma.



Auvalves seisavad praost Mart Salumäe ja õp Kalle Kadakas.



Matusetalituse ajaks oli Andres Tauli kirstule asetatud piiskopimantel ja mitra, altari oli viimast korda tema piiskopisau ning kirstu kõrval padjale asetatult tema aumärgid ja ordenid.



Altari kõrvale olid matusetalituseks asetatud EÜS-i, EELK ja skaudimaleva lipud (vasakul), lisaks soomepoiste lipp, mis on oma alalisel aukohal Peetri kirikus (paremal).



Õnnistussõnad ütlesid EELK peapiiskop Urmas Viilma ja LCC president Paul Zabel.



Kui protsessioonirist ja lipud olid rivistunud protsessiooniks, kanti E.E.L.K. peapiiskop emeeritus Andres Tauli põrm kirikust viimsele teeie piiskopimarsi ülevate helide saatel.



Peaminister Jüri Ratas jättis kaastundeavalduse peapiiskop emeeritus Andres Tauli mälestusraamatusse.



Ülemkarjasega jumalagajätuks kogunes kirikutäis kogudust lähedalt ja kaugelt.

11 x Peeter Põldre



Tallinna Piiskopliku Toomkiriku kooriruum on sätitud peapiiskop emeeritus Andres Tauli austamiseks. Altarivõrel on piiskopi ametitunnustena sau, mitra ja mantel. Laual leinaküünla, üksiku roosiõie ja lahkunu foto kõrval on urn põrmuga, mis pitseeritult on teinud pika sõidu Kanadast Eestisse. Aualves oma vilistlase sarga juures lipuga on Eesti Üliõpilaste Seltsi leinasäripides liikmed. Arho Tuhkru

Andres Taul sängitati isamaa mulda

E.E.L.K. peapiiskop emeeritus Andres Tauli mälestuseks peeti 6. augustil õhtupalvus Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus ja 7. augustil sängitati urn tema põrmuga Tallinna Metsakalmistule.

Andres Taul suri oma kodus Kanadas 23. aprillil ning tema matusetalituse pidas peapiiskop **Urmas Viilma** 26. mail Toronto Peetri kirikus. Et lahkunu viimaseks sooviks oli jõuda puhkama isamaa mulda, oli algusest peale selge, et urn põrmuga tuuakse Eestisse.

Viimast korda sai Andres Taul armulauda tänavu veebruaris. Seda jagas talle ametivend Eestist, piiskop **Tiit Salumäe**, kes tegi EELK kirikuvalitsuse nimel Taulile teatavaks otsuse lugeda tema ametinimetuseks E.E.L.K. peapiiskop emeeritus. Teatavasti oli Taul loobunud kiriku ja rahvuse ühtsuse nimel oma peapiiskopi tiitlist 2010. aastal, mil kirjutati alla Välis- ja Kodu-Eesti luteri kiriku ühtsuse leping.

„Oli väga selge, et peapiiskopina saadame Andres Tauli teele meie peakirikust ja seegi, et enne põrmu Metsakalmistule sängitamist jääb urn ööks veel katedraali,“ selgitas piiskop Salumäe, kes juhtis Tauli matustega seonduvat Eestis.

Andres Taul oli peapiiskop Johan Kõpu viimane ordineeritav 1961. aastal Stockholmis. Taul on teeninud kogudusi Inglismaal, USA-s ja Kanadas. 1982–1987 oli ta Kanada praostkonna praost ja 2007. aastal valiti E.E.L.K. peapiiskopiks ning seda tiitlit kandis ta kuni 2010. aastani, mil temast pärast kirikute ühinemist sai EELK Välis-Eesti piiskopkonna piiskop. Andres Taul siirdus emerituuri 2017. aastal.

Andres Tauli mäletatakse eestluse hoidja ja ligimese teenijana. Avalat naeratust võib pida tema visiitkaardiks, mis mõnegi ukse aitas avada ning silla üle erimeelsuste ehitada. Tema teeneks on „Kiriku laulu- ja palveraamatu“ valmimine 1991. a; tema eestvedamisel ühendati

kodumaal ja paguluses tegutsenud komisjonid ühiseks meeskonnaks. Taul osales Tartu ülikooli usuteaduskonna taasavamisel. Ta oli ülikooli kaplan ja usuteaduskonna külalisõppejõud.

Andres Taul astus Eesti Üliõpilaste Seltsi 1956 Inglismaal.

Andres Taul oli abielus **Eneri Tauliga** ning ta jääb mälestustesse isa, vanaisa ja vennana.

Õhtupalvusel Tallinna Piiskoplikus Toomkirikus teenisid peapiiskop Urmas Viilma (pidas ka kõne), peapiiskop emeeritus **Andres Pöder**, piiskop Tiit Salumäe, assessor **Ove Sander**, praostid **Ants Tooming** ja **Jaan Tammsalu** ning *pastor loci* **Arho Tuhkru**. Andres Tauli olid tulnud ära saatma mitmed ametiõed ja -vennad. Perekonda esindasid lesk Eneri Taul ja õemees **Nigel James**.

7. augusti ennelõunal omaste keskel toimunud urnimatuse viis Tallinna Metsakalmistul läbi peapiiskop Urmas Viilma.

Liina Raudvassar

Andres Taul

- Sündis 11. augustil 1936 Tartus. Pere põgenes 1944 Eestist
- Paguluses omandas hariduse. Magistrikraad 1964 Oxfordi ülikoolist, doktorikraad 1996 Concordia luterlikust seminarist
- Ordineeritud 1961. a, piiskopiordinatsioon 2007
- Teeninud kogudusi Inglismaal, USAs ja Kanadas
- 2002 Eesti Punase Risti IV klassi teenetemärk
- 2009 Tartu ülikooli audoktor
- Kuulus Eesti Üliõpilaste Seltsi
- Suri oma kodus Kanadas 23. aprillil 2018
- Matusetalitus toimus 26. mail Toronto Peetri kirikus, urni muldasängitamine 7. augustil Tallinna Metsakalmistul

Ilmunud ajalehes Eesti Kirik nr 32 (8. august 2018).

Maestro Roman Toi mälestuseks

101-aastasena on surnud legendaarne dirigent ja väliseesti koorielu eestvedaja, pedagoog, helilooja ja organist Roman Toi (18.06.1916–07.05.2018).

Roman Toi oli Eesti Heliloojate Liidu vanim liige. Talle on antud Riigivapi IV klassi teenetemärk. Eesti Evangeelne Luterlik Kirik on andnud maestrole EELK Teeneteristi II järgu ja EELK elutööpreemia. Roman Toi on Viljandi linna aukodanik ning ta on pälvinud Eesti Kultuurkapitali helikunsti sihtkapitali elutööpreemia.

2014. aastal tähistas Toi Eestis oma 98. sünnipäeva ning osales aukülalisena XXVI laulupeol „Aja puudutus. Puudutuse aeg“. See jäi tema viimaseks külaskäiguks kodumaale. XXI üldlaulupeol oli Roman Toi laulupeo ajuht koos Gustav Ernesaksa ja Richard Ritsinguga. Järgmisel, juba taasiseseisvunud Eesti esimesel üldlaulupeol 1994. aastal juhatas ta segakooride esinemist.

Roman Toi sündis 1916. aastal Viljandimaal Kõo vallas, aastatel 1932–1936 ja 1941–1944 õppis Toi Tallinna konservatooriumis koorijuhtimist, orelit, kompositsiooni ja dirigeerimist. 1944. aastal põgenes ta kodumaalt Saksamaale, kus juhatas põgenikelaagrites koore, korraldas kontserte ja väiksemaid laulupidusid. 1949. aastal siirdus Roman Toi Saksamaalt Kanadasse, kus oli väliseesti kooriliikumise hing, Toronto konservatooriumi ning Toronto Usuteadusliku Instituudi kirikumuusika õppejõud ning mitmete väliseesti kooride juht.

Peapiiskop Urmas Viilma külastas Roman Toid Kanadas aasta eest ja ta meenutab oma Facebooki sissekandes, et Roman Toid iseloomustasid kuni eluõhtuni tarkus, terane silm ja kõrv,

arukas keel ning suur ja soe süda. „Tema suur ja sügav armastus esiisade Jumala ja esivanemate maa vastu tõusis esile nii Roman Toi loomingus, sõnades kui tegudes. Maarjamaa pojana ja Kristuse kiriku ustava teenrina kuulutas ta head sõnumit nii kirjas kui noodikirjas, teenides Eesti kirikut, Eesti rahvast, Eesti Vabariiki ja Issandat Kristust,“ kirjutas Viilma.

Kirik mälestab maestro Roman Toid ning avaldab kaastunnet poeg Antsule perega ja kogu eesti kiriku- ja laulurahvale.

Allikas: EELK koduleht



2007. aastal ilmus Roman Toi mahukas ja pildirohke elu- ja mälestusteraamat „Kaanimad laulud pühendan sull“. Roman Toi annab raamatusse autogrammi. Arho Tuhkru

Taevataat oli kinkinud maestro Roman Toile haruldase anni, koos olles ja juttu ajades oli kohe tunda, kuis selle läbi nii aeg kui inimesed õilistusid. Vankumatu tahte teenida Eestit kõige suuremas mõttes ning laulda ja mängida see orelil helgeks, et oleks neid, kes homselgi päeval hoiaks südames eesti meelt ja Taevataadi tundmist. Roman Toid ei saa sõnadesse panna, sest ta jõudis enamat teha kui sõnad. Seepärast valis ka Tallinna Toomkogudus 2014. aastal oma Maarja medali ja kultuuripreemia laureaadiks just maestro. Toi on noot, nagu ta autograaf, sellele kirjale vastab sinu sees omamoodi helitõug.

... Kui sammub su ette sada meest üht sammu nagu sülem või maru, et laulda laulu, kogu jõust ja südamest, mis tugev ja õrn ühtaegu. Nad laulavad viise, mis sündind võõrsil või kodumaal valus, tuues su ette ja tõstes sind üles ka siis, kui need loodi päris, päris ammu ...

Arho Tuhkru

Roman Toid meenutades

Augustis 1983. aastal saabus Viljandisse mu postkasti kiri Torontost. Mõnusa huumoriga ja hoogsas stiilis pöördus minu poole tuntud väliseesti helilooja Roman Toi. Siin mõned lõigud tollest ootamatust pöördumisest.

„On tõsi, et see kiri tuleb selgest taevast – aga ta ikka ütleb tere, tulen Teie jutule pisike-se palvega siit kaugelt maalt. Ma olen kuulnud, et olete lauluraamatu keelelise kohendamise

komisjonis. Seda lugesin vist ka piiskop Harki väikesest ülevaatest (Siin on mõeldud 1982. a ilmunud brošüüri „Eesti Evangeelne Luterlik Kirik tänapäeval“. – J. S.), mille sain VEKSA (Väliseestlastega Kultuurisidemete Arendamise Ühing. – J. S.) kaudu. Arutanud nendega seda asja, nad soovitasid mul võtta Teiega otse ühendust. Siin on mu palve: olen kõigest huvitatud, mida olete selles keeleuuenduslikus komisjonis juba korda saatnud, ja palun, kui võimalik, ka mulle saata värskemata Lauluraamatu leiba.“

Nii, ilma pikema sissejuhatuseta, asjalikult ja konkreetselt, algas sisuline koostöö kodu- ja väliseesti lauluraamatukomisjonide vahel, mis lõpule jõudis ühise „Kiriku laulu- ja palveraamatu“ ilmumisega 1991. a.

On teada, et suhtlemine VEKSA Ühinguga oli tol ajal väliseesti mõjukates ringides väga taunimisväärne. Roman Toi tegi seda kartmatult n-ö asja huvides, sest kui 1987. a ilmus Torontos trükist väike 41-laululine proovilauluraamat, millele Roman Toi ise pani nimeks „katsekakk“, oli selles vähemalt 18 laulu just need, mis eesti komisjonis olid läbi töötatud ja laululehtedel kasutusele võetud.

Meie tihe ja tõine kirjavahetus peegeldab, kui palju aega ja armastust Roman Toi pühendas eesti kirikulaulu parandamisele, et sõnum oleks selge ja muusikalised rõhud paigas. Nii usaldas ta meie tehtud tööd ning teda toetas selles sama julguse ja innukusega tookordne Toronto Peetri koguduse õpetaja Andres Taul.

Ivar-Jaak Salumäe



Roman Toi kodu juures juulis 1989: Roman Toi (paremalt), Vaiki Toi ja Ivar-Jaak Salumäe. Erakogu

Kui enne ei kohtu, siis järgmine kord ...

Nii oli Roman Toil tavaks lahkumisel alati öelda.

Olen õnnelik ja tänulik, et mul oli võimalus Roman Toiga kohtuda väga mitmeid kordi nii Eestimaal kui Kanadas, veeta temaga nii põgusaid kohtumishetki kui vestelda ja arutleda pikalt ja põhjalikult rõõmsatel ja ka murelikel teemadel.

Temaga oli usalduslik rääkida, sest ta oskas siiralt kuulata ja kaasa mõelda, tähelepanelikult ja osavõtlikult. Tema julgustus minu tegemistele ja kaasaelamine raskel ajal oli mulle märkimisväärselt oluline.

Tal oli erakordselt särav ja isikupärane huumorimeel. Me naersime koos palju ja taban end nii mõneski humoorikas olukorras teda tsiteerimas.

Tema säravad ideed, optimistlikud tulevikuplaanid ja hoogsad mõttekäigud olid selged, läbi kaalutletud, vahel ka kompromissitud. Mul on hea meel, et saime temaga mõnedki vahvad plaanid mõnuses koostöös ellu viia.

Tal oli julgust olla esimene, olla asutaja, rajaja, piire kompav, sildu ehitav. See inspireeris ja julgustas mind mõneski ettevõtmises.

Temas oli härrasmehelikku galantsust, karismaatilisust ja võluvalt kelmikat vembumeest.

Teda kuulati, tema sõnal oli kaalu, tema arvamusel arvestati. Ta oli austatud ja armastatud.

Ta oli eestluse vaimu ja vaimuse kandja. Tema eesti keele valdamise oskus oli üks kaunimaid, värvikamaid ja mitmekülgsemaid! Imetlen seda jätkuvalt tema kirju lugedes.

Viimastel päevadel olen palju meenutanud meie kohtumisi, lugenud aastate jooksul temalt saadud kirju ja meile, kuulanud tema muusikat. Kauneid mälestusi on väga palju.

Meenub meie sõit Niagarale, kuhu ta oli juba pikalt enne minu esimest Kanada reisi plaaninud mind viia. See oli unustamatu päev!

Meenub üks vahva ringsõit Viljandi linnas, kus ta mind autoga sõidutas osavalt mööda kitsaid järveäärseid mägiseid tänavaid, olles just tituleeritud Viljandi kultuuriakadeemia audoktoriks ...

Meenub 2016. aasta jaaniõhtu, mõned päevad pärast tema sajandat sünnipäeva, kui Ehatares maestro toakeses koos tema ja ta poja Antsuga sorteerisime kaste kirjade ja nootidega, pabereid täis ajalugu, mida ta oma värvikate kommentaaridega elustas, mõnest vanast käsikirjast inspiratsiooni sai ja temale omaselt tegi plaane mõnd teost kohendada ja mõnele veel kasutamata tekstile uus teos luua.

Ja veel palju kauneid mälestusi, mille eest olen lõpmata rõõmus ja tänulik.

Kui enne ei kohtu, siis järgmine kord!

Ene Salumäe,
muusik



Üks päev enne Roman Toi 100. sünnipäeva, 17. juunil 2016 Torontos Tartu College'is tema juubelile pühendatud sümposiumi vaheajal koos Ene Salumäega. „Seal ta lehvitab armsalt ja seda vaadates kuulen teda ütlemas: kui enne ei kohtu, siis järgmine kord ...“, on Ene Salumäe lisanud foto juurde. Erakogu

Roman Toi oleks juunis saanud 102aastaseks. Ta oli erakordselt pika eluga, erakordselt andekas, energiline eesti helilooja, dirigent, organist ja muusikapedagoog.

Lootsime väga, et jõuame talle veel enne külla minna, kui tema siit läheb. Toronto ja Roman Toi on mulle ja mu abikaasale kuidagi lahutamatult seotud. Saab näha, milline on Toronto nüüd, kui kuu aja pärast sinna jõuame, aga Roman Toi ega Andres Tauli seal enam kohata ei saa.

Roman Toi meenutas korduvalt seda, kuidas Tallinna Jaani koguduse organist ja tema õpetaja August Topman talle mitu korda kirikuvõtme andis ja ta sai hilisõhtustel tundidel meie kirikus orelimängu harjutada.

Roman Toilt olen ma saanud õppida täpsust, galantsust ja härrasmehelikkust ning julgust ja head huumorit. Mäletan, kuidas ta mulle kord autoga järele tuli, et mind enda koju viia. Ikka ligi veerand tundi varem oli ta kohal ja kui auto juurde jõudsin, oli ta mulle avanud autoukse. Vaatasin teda vist väga jahmunud ja küsiva näoga. Tema aga ütles vaid ühe lause: „Sa oled mu külaline“, ja kui olin ta autosse istunud, sulges ta ukse.

Palju ei puudunud tal sajast, kui ta viimast korda Eestis käies mulle helistas ja küsis, kas ja millal mul oleks võimalik temaga kohtuda. Seletas juurde, et tema on siin ju puhkamas ja mina tööinimene. Kui kokku lepitud ajast mõni minut varem Viru hotelli restorani jõudsin, oli tema

juba kohal. Tegi ettekandjale kauneid komplimente. Kui ettekandja küsis, kas me veel midagi soovime, vastas tema, et „praegu mitte, aga palun tulge tagasi, sest me tahaksime teie kauneid silmi veel vaadata“. Ega see teda häirinud, et noor ettekandja just üleliia viisakas ei olnud. Ühel hetkel võttis Roman Toi oma märkmiku ja sinna oli kirjutatud 14 küsimust. Seletas mulle, et ta on juba nii vana, et võib midagi unustada, ja kui ta küsimusi kirja ei pane ega vestlust ette ei valmistada, võivad olulised asjad jääda rääkimata.

Ta oli erakordse energiaga. Kui Viljandi kultuuriakadeemia talle audoktori tiitli andis, algas see pidulik päev Viljandi Jaani kirikus kontserdiga. Kontsert Roman Toi heliloomingust kõlas kaunilt. Maestro võttis õnnitlused vastu ja pidas seejärel kiriku keldrisaalis pika loengu. Energiline, tark jutt. Silmad säramas, käed aina liikumas. Lõpuks moodustas kuulajatest ühendkoori ja pani meid laulma. Seejärel pisike puhkus hotellis ja õige pea järgnes hotelli restoranis pidulik õhtusöök. Olin kindel, et sinna jõudes on vanameister üsna väsinud. Vale arvamused! Meie, poole nooremad, olime väsinud. Tema aina rääkis põnevaid jutte.

Roman Toi oli julge mees. Tal oli piisavalt seda, mille pärast karta Eestisse tulemist siis, kui siin veel nõukogude kord oli, aga ta tuli ja juhatas laulupeol koore. Aga Kanadas ja USA-s oli palju selliseid eestlasi, kes tegid ta elu üsna keeruliseks ka selle eest, et ta oma Kanada kooriga hakkas mõne Nõukogude Eestis elava helilooja laule laulma. Ta rääkis palju Taevataadist, pani paljud Taevataadile palveid ja tänu laulma, teenis Jumalat väga palju aastaid kiriku organistina. Palvetas palju meie maa ja rahva eest. Olen väga tänulik Taevaisale kõigi nende silmapilkude eest, mil sain selle erilise inimesega koos olla.

Kui Roman Toi sai sajaseks, ütles ta eesti rahvale läbi „Aktuaalse kaamera“, et tema käed lähevad Eestimaa peale mõeldes, palvetades igal päeval risti. Ja ta palus meid: „Poisid ja tüdrukud, hoidke kokku!“ Meil tasub kokku hoida ja käsigi kokku panna. Ka tänus Roman Toile mõeldes.

Jaan Tammsalu,
Tallinna Jaani koguduse õpetaja

Meenutused Roman Toist on ilmunud ajalehes Eesti Kirik nr 22-23 (16. mai 2018).

***Noorus on peegel, milles vanem generatsioon ennast uuesti näeb.
Noorus on nagu fotokaamera. Ta registreerib ainult seda, mis
tema läätse ette jääb. Hoolitsegem siis, et ülesvõetav motiiv oleks
sobivaks eesti pildiks ilmutatav.***

(Roman Toi kõnest Torontos Eesti Vabariigi aastapäeval 1964)

EELK Toronto Peetri kogudus 70

Mart Salumäe,
koguduse õpetaja, praost

Jutlus koguduse aastapäeval 14. oktoobril 2018 (jutluse esitamisel olid abiks slaidid, mida sai vaadata kirikualtari kohale seatud suurelt ekraanilt)

Issanda õuesid igatseb ja ihaldab mu hing; mu süda ja mu ihu hüüavad rõõmsasti elava Jumala poole. Ps 84:3

Nii väarika sündmuse puhul tahan jutluseks appi võtta lisaks sõnale ka pildid, mida aitasid kokku otsida koguduse arhiivitoimkonna liikmed. Õnneks on meie koguduse arhiivis suur fotokogu.

EELK Toronto Peetri kogudus asutati 3. augustil 1948. Esimese jumalateenistuse pidas õp Rudolf Kiviranna, kes kutsuti selleks New Yorgist Torontosse. Tema oli sinna teenima asunud juba 1947. a.



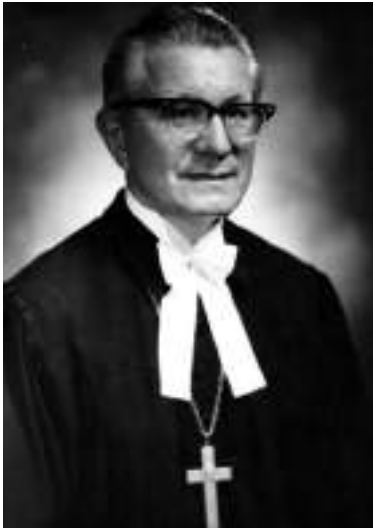
Esimesel pildil, mis tehtud 6. augustil 1953, seisavad St. Johni kiriku trepil neli meest mustades ametikuubedes. Vasakult esimene on ilmselt selle kiriku saksakeelse koguduse organist (sellal kandsid ka organistid siin maal kirikus talaari, kuid ilma lõkadeta), teine on Peetri koguduse esimene õpetaja Oskar Puhm ja neljas õp Rudolf Kiviranna. Eesti pastorid tunneb ära hõbedase ametiristi järgi. See on meile ju harjumuspärane, kuid teistes kirikutes on ametiristi kandmine reeglina vaid piiskoppide privileeg. Mullegi on siin maal paaril korral pakutud ülemäärast au, et nähes mu rinnal



helkivat risti, kõnetatakse mind kui piiskoppi. No mis seal siis ikka parata. Meie väike rahvas ja tilluke kirik on ajalooliselt lihtsalt nii suure idanaabri külje alla sattunud, et tsaariaegses Eestis, kus õigeusu preestrid kandsid oma uhkeid riste (ülemad vaimulikud isegi mitut korraga), pidid ka luterlikud pastorid oma tõsiseltvõetavust ja ametiväärrikust kinnitama ja hakkasid risti kandma.

Pildil seisab aga kahe Eesti õpetaja vahel ilma ristita vaimulik, pastor Hahn, kes teenis St. Johni Saksa kogudust. Ta oli ka meie koguduse saamisloos oluline isik. Nimelt olid siia saabunud Eesti pagulased Saksamaal põgenikelaagris elades kokku puutunud ühe baltisaksa vaimulikuga, kes seal pidas eestikeelseid jumalateenistusi. Kui siis eestlased hakkasid valmistuma üle ookeani Kanadasse tulekuks, oli ta neile andnud kaasa oma sugulase kontaktid, kes teenis Torontos üht luterlikku kogudust. See sugulane oligi pastor Hahn, kes andis eestlastele oma kirikus võimaluse kokku tulla ja siin eestlaste kogudus asutada.

Teine oluline hetk, mil pastor Hahn andis positiivse impulsi meie koguduse ellu, saabus, kui esimeste aastatega kogudus aina kasvas ning St. Johni kirik ei mahutanud enam kuidagi kaht kogudust ära. Just tema julgustas õp Puhmi ja Peetri koguduse tollast juhatust ehitama endale uut kirikut. Nii me täna siin olemegi.



Praost Oskar Puhm (1912–1990), Toronto Peetri koguduse õpetaja 1948–1982.

See oli aeg, mil meie kogudus oli siin linnas esimene eestlaste asutatud organisatsioon, mille ümber kogu seltskondlik ja kogukondlik tegevus koonduski. Lisaks jumalateenistuse osadusele oli oluline oma rahvus- ja saatusekaaslastega kokku saada. Moodustusid erinevad töövaldkondade grupid ja ringid. Ilmselt üks esimesi moodustatud gruppe oligi naisring, mis eri aegadel on täitnud paljusid olulisi ülesandeid ja pakkunud palju rõõmu ning tegutseb tänini. Aga isegi Eesti täiendkool alustas alguses ju tegevust kiriku juures. Rääkimata siis laulukooridest, puhkpilliorkestrist ja muudest kollektiividest ja tegevustest. Kui saabusid uued tulijad, siis leidsid nad kirikus kontakti juba siin kohanenutega. Nii mõnigi, kes enne sõda kodumaal vaevalt leidis tee kirikusse, oli paguluses usin kirikuline. Eks kogetud sõjakatsumused ning omastest lahus olek andsid palju põhjust palveks käed kokku panna.

Õpetaja Puhm aitas paljusid nii esmase peavarju leidmisel kui vajalike inimestega sideme loomisel. Kogudus täitis korraka mitut olulist ülesannet.

Koguduse algaastad olid imelised. Esimese kümne aasta jooksul peeti üle poole tuhande laulatuse. 1952. a vana-aastaõhtu jumalateenistuse laululehe lõpus on kirjas aasta statistilised andmed: ristitud 60 last; leeritatud 36 noort; laulatatud 77 paari; maetud 5 lahkunut. Need olid tänastele vanavanematele ja vanavanavanematele noorusaastad. Seda iseloomustavad ka koguduse arhiivis leiduvad fotod. Näiteks 1950. a emadepäeval laulsid kirikus pühapäevakooli lapsed Helmi Betlemi juhatusel.

Meie koguduse esimeseks õpetajaks oli pastor Oskar Puhm. Ta sündis Tallinnas 17. aprillil 1912. Kaks päeva varem vapustas maailma Titanicu hukk ning ka Tallinna päevalehed kajastasid seda tragöödiat. Vaevalt tema vanemad oskasid undki näha, et nende poeg elab suurema osa oma elust ning pannakse kord puhkamagi mandril, mille poole teele asunud maailma tollane suurim reisilaev just neil päevil oma kurva lõpu leidis.

Oskar Puhm ordineeriti vaimulikuks 18. veebruaril 1934. Enne seda oli ta õpetajaameti kandidaadina prooviaastal Keila, Tallinna Jaani ja Petseri koguduses. Ta teenis vikaarõpetajana Paldiskis, oli Tallinna Jaani kirikus abiõpetaja, teenis aasta Tallinna Peetruse kogudust, siis Rannamõisa abikogudust ning sai püsiva ametikoha Ranna koguduse õpetajana 1937. a. Ta oli ka Kaitseliidu liige ning kohaliku suurtükipatarei kaplan.

Sõjakeerises läks ta Soome ning teenis Eesti vabatahtlike rügemendis JR/200 sõjaväekaplanina. 1944 põgenes ta Rootsi, kust läks 1947 USAsse. Oma esimese päris püsiva koguduse saigi ta alles Torontos, kust läks emerituuri aastal 1982. Peetri koguduse teenimisest sai tema elutöö.



Koguduse perenaised 1949.

6 x koguduse arhiiv

Aga ka spordisõpradele pakkus kogudus kooskäimise võimalusi. Ilmselt selles on ka siinsete eestlaste pikaajalisuse võti. Meie koguduses on hetkel kümnekond inimest, kellel sajandi jagu eluaastaid juba täitunud või peagi täitumas. Aga näiteks 1965. a tehti foto, millel on Peetri koguduse korvpallimeeskond. Toonased noored mängijad on täna juba üsna küpses meheas.

1982. a sai kogudus oma ajaloo teise õpetaja. Andres Taul teenis kogudust 1982–2011 ning jätkas osalise koormusega teenimist veel 2014. a kevadeni. Ta valiti 2007. a E.E.L.K. peapiiskopiks ning jäi piiskopi ametist emerituuri alles



Koguduse korvpallimeeskond 1965.

Peeter Pöldre



Andres Taul teenis kogudust 1982–2011, 2007. a valiti ta E.E.L.K. peapiiskopiks ning jäi piiskopi ametist emerituuri alles 2017. a.

Peeter Pöldre

kümned pastorid, organistid, luuletajad ja keelemehed. Aga lõpliku kokkuleppe saavutamiseks oli vaja eestvedajat, innustajat, läbirääkijat ja sihikindlat organisatorit. Ning ka vastutajat ja külma nährviga „peasüüdlaski“, kes iga taolise uue asja puhul tekkivates tormituultes kannatlikult vastu peab. Andres Taul võttis endale selle kohustuse ja vastutuse ning leidis palju häid kaastöölisi. Tulemusena võttis kogu kirik kasutusele uue lauluraamatu 1991. a.

2017. a. Toronto Peetri koguduse teenimine oli ka tema elutööst kõige pikemaajaline osa.

Tema ametisse asumise ajaks oli Peetri kogudus saanud kõige suuremaks Eesti pagulaste koguduseks maailmas. Aga Andres Taulil oli haaret, tahtmist ja energiat, et teeneda lisaks oma kodukogudusele kirikut laiemalt. Just tema tööperioodi jääb aeg, mil meie kogudus on saanud olla osaliseks tervet praegust Eesti kirikurahvast puudutanud protsessides.

1989. a astuti just siin kirikus ja selle altari ees ülimalt oluline samm kodumaal ja paguluses moodustatud lauluraamatukomisjonide koostöös. Siin kirikus peetud koosolekutel sai lõpliku kuju „Kiriku laulu- ja palve-raamat“ (KLPR), mida juba üle veerandsajandi oleme kasutanud. See on kasutusel igal pool maailmas, kõigis EELK kogudustes nii kodumaal kui võõrsil. Loomulikult osales selles töös palju inimesi nii siin kui kodumaal. Komisjonide tööst võtsid osa kodumaal ja paguluses



Lauluraamatukomisjonide esimehed Andres Taul ja Ivar-Jaak Salumäe kätlevad koostöölepingu märgiks. Peeter Pöldre



Tartu Ülikooli usuteaduskonna taasavamise aktus 1991.

Eks paljudele võis jääda arusaamatuks ka see, et koguduse õpetaja lahkub pikemaks ajaks oma kogudusest ja läheb Tartu Ülikooli loenguid pidama. 1941. a sulges nõukogude võim Tartus usuteaduskonna. Ka Saksa okupatsiooni ajal ei õnnestunud teaduskonda taasavada. EELK avas kohe pärast sõda oma usuteaduse instituudi, kuid selle ametliku tunnustamiseni kõrgkoolina kulus tervelt pool sajandit. Kui 1991. a õnnestus Tartu Ülikoolis usuteaduskond avada, oli dr Andres Taul selle teaduskonna esimene õppejõud, kelle Inglismaal, Saksamaal ja Ameerikas omandatud akadeemilised kraadid ja töökogemus löid taasavatud usuteaduskonnale ka rahvusvaheliselt arvestatava kompetentsi. Täna Eesti kirikus teenib juba oluline osa vaimulikest, kelle akadeemiline ettevalmistus on saadud Tartu Ülikoolist.



Fotol on kodu- ja väliskiriku ühtsuse taastamise leppe sõlmimisel osalejad. Peeter Põldre

Peapiiskop Andres Tauli raskeimaks osaks elutööst kujunes kodu- ja väliskiriku ühtsuse taastamine. Paljud olid vastu. Palju vastalisi argumente ja suisa väljamõeldisi levitati selle sammu vastu. Kuid sellest hoolimata saavutas 2010. a suvel korraldatud kirikukogu hääletus kirikute ühtsuse taastamiseks vajaliku häälteenamuse. 28. novembril toimus siin kirikus EELK ja E.E.L.K. nähtava ühtsuse leppe allkirjastamine. Ning selle positiivset tulemust võime täna rahuliku südamega näha. Oluline osa väljaspool Eestit asuvatest EELK kogudustest on teenitud juba praegu vaimulike poolt, keda kodumaalt on kutsutud võõrsil elavaid eestlasi teenima. Koguduste hulk on küll vähenenud paigus, kus kunagi pagulased neid asutasid, kuid mitmes Euroopa linnas on asutatud uusi kuulutuspunkte, kuhu koonduvad need eestlased, kes töö või õppimise pärast on asunud elama Soome, Rootsi, Inglismaale, Belgiasse ja mujale. Seda on võimalik teha vaid ühtse kiriku otsesel toel.

Uues Testamendis on esile toodud kolm ametit, mis koguduses peavad olema. Nendeks on teenimisamet ja õpetusamet, milleks on kogudustes õpetajad ja diakonid. Aga on ka prohveti amet, mis on nii pastorite kui piiskoppide kanda. Tänapäeval võime seda nimetada visionääri ülesandeks. Hea vaimulik peab ühendama endas neid kõiki kolme, olema koguduse teenija, õpetaja ja ka prohvet. Peetri koguduse õnnistuseks on olnud selle koguduse vaimulikud ühtlasi ka visionäärid.

Ega õige prohvet ei tegele tuleviku ennustamisega, kes kuulutab, et nii või naa hakkab homme olema. Prohvet pole pendlimees või soolapuhuja. Tõeline prohvet kutsub tegema seda, mida täna on vaja korda seada, et homme päev üldse võiks meieni jõuda.

Näiteks Puhm omal ajal, mil kogudus elas oma kasvuaega, jagas hingetuge sõjast pääsenud põlvkonnale, innustas inimesi ehitama oma kirikut, kogus lapsi ja noori koguduse osadusse, ristis, leeritas, laulatas.

See, et 70 aastat hiljem oli meil 10 leerilast, on tollase prohvetliku teenimise viili. Meie kogudus on üks väga vähestest väljaspool Eestit tegutsevatest eestlaste kogudustest, kus asutamisest tänini on igal aastal leeripüha peetud. Olgugi et vahel vaid paarile leerilapsele, kuid leeripüha on ikkagi olnud põhjust pidada.

Piiblis öeldakse ka, et ükski prohvet pole kuulus omal maal. Eks koguduse õpetajad peavadki julge- ma ette võtta ka selliseid samme, mis koguduses alati kohe täit mõistmist ei pruugi leida. Aga nende ülesanne ja vastutus on näha kirikut terviklikumalt ja suuremalt. Ka peapiiskop emeeritus Andres Taul on olnud prohvet omas ajas, kelle elu külvitöö on ulatunud selle kiriku seinte vahelt palju laiemalt meie väikese rahva usuelu mõjutama.

Koguduse tänapäev erineb väliselt paljus kunagisest hiilgeajast. Kuid Jumala sõna ja sakramendi osaduse olulisus pole kuidagi kahanenud. Jah, matuseid on nüüd aastas üle poolesaja ja laulatusi vaid üks või kaks aastas. Suur osa kogudusest on jõudnud väga väärrika eani ning oluline osa jumalateenistustest toimub Ehatares ja Soome Kodus.

Aga ka see aeg on meile antud Jumala käest. Ning ikka pühapäevast pühapäeva on see koda avatud ja kõik on oodatud. Selleks ka, et meenutada kunagisi aegu, kuid sellekski, et otsida seda osadust Jumalaga, mis püsib üle kõikide aegade.



Toronto Peetri kirik ehitusstaadiumis.



Peeter Pöldre



Aastapäeva jutlust illustreerisid pildid.

12 x Peeter Põldre



Laulis Viljandi Pauluse koguduse segakoor.



Ühendkoor – Viljandi Pauluse ja Toronto Peetri lauljad üheskoos.



Tänuililled koguduse aseesimehele Naani Holsmerile ...



... ja Viljandi koori dirigendile Külli Salumäele.



Aastapäeva pidulauas.



Pidulaua kaunistas Lehta Greenbaum koos abilistega.

Laua kattis Ülle Veltmann.



Laulis koguduse vokaalansambel.



Viljandi koori kingitud kaheksakand-
mustriga laudlina.



Tervituse ütles pastor Jüri Puusaag.



Viljandlaste kingitud roheline kaasula (rüü, mida vaimulik kannab armu-
laua pühitsemisel).

Toronto Peetri koguduse leerilaste ja vanemate arvamus leeriõpetusest

Tänavu leeritati Toronto Peetri koguduses kümme noort. See on suurim leeriklass üle mitme aasta, kuigi vaid umbes kümnendik kunagisest haripunktist, mil tänaste leerilaste vanemad leeris käisid. Näiteks 1968. a oli leerilapsi 78, suurim leeriklass aga oli aastal 1971, mil leerinoori oli 88. Sealt edasi on leerinoorte arv kahanenud – 1978. a oli neid 53, 1988. a 17, 1998. a 15 ja 2008. a 17.

Et jõuda arusaamisele noorte ja nende vanemate motiividest, miks leeritundidest osa võtta, ja noorte kogemustest ning mõtetest õppida, intervjueris Peetri koguduse juhatuse liige Talvi Maimets üheksat leerinoort ja enamikku nende vanematest. Allpool on kokkuvõte vastustest.

Kelle otsus oli, et sa leeri tuled, kas sinu enda või vanemate? Miks?

- Soovisin oma perekonna traditsiooni austada ja jätkata. Minule on oluline kultuuri ja usu-
lise traditsiooni elushoidmine.

- Mul on isiklik side Peetri kirikuga ja leeris käimine oli minu jaoks järgmine loogiline
samm.

- Suur osa minu eesti sõpradest on ka leeris ning rääkisime kokku, et oleks tore koos leeritun-
dides käia ja leeripäeva koos pühitseda ning loomulikult koos pidu pidada.

- Üksikud noored väitsid, et ema oli neid veennud leeri tulema.

Mis on religiooni roll sinule isiklikult ja ka laiemalt ühiskonnas?

- Kuna meie lääne ühiskond baseerub ristiusul ja üldiselt pühitsetakse suuri kirikupühi nagu
jõulud ja ülestõusmispüha, on kasulik meelde tuletada piiblilugusid nendel teemadel.

- Jõekääru suvekodus ning gaidi- ja skaudilaagris peetakse jumalateenistusi metsakirikus.
On hea usuõpetuse natuke süveneda, et saaksin paremini aru piibliõpetuse taustast. Pealegi



Läheme kirikusse. Peetri koguduse leerinoored koos koguduse õpetaja praost Mart Salumäega.

9 x Peeter Põldre

põhineb lääne kultuur palju ristiusul ja seda õppides saan paremini aru kirjandusest, kunstist ja muusikast.

- Meie ühiskond on väga sekulariseerunud ja materialistlikuks muutunud. Usule lähenemine aitab seda trendi tasakaalustada.

- Piibel annab meile moraalset tausta heale elule ja korralikule käitumisele. See pakub juhtnööre raskete ja keeruliste olukordadega toimetulemiseks. See õpetab meid tänulikud olema.

- Olles osa kogudusest, tunnetan tuge koguduse liikmetelt.

- Mulle meeldib kirikus vaikselt ja rahulikult istuda ja mediteerida.

Kas sinule meeldisid leeritunnid? Mida sa õppisid? Kuidas võiks paremini leeritunde läbi viia?

- Suurem osa noori väitis, et neile meeldisid leeritunnid, kuid mõnele olid nad igavad. Aga tore oli sõpru näha.

- Piiblitekstid ja kirjalik õppematerjal oli huvitav ja õpetlik, eriti suurte kirikupühade lood.

- Õpetajaga vestlused olid huvitavad, eriti aitas see nüüdisaegse maailma olukorda seletada ja konteksti panna.

- Minu Kanada sõbrad arvavad, et kirikus käimine on igav, aga minu kogemus on vastupidine.

- Mul oli raske õpetajast aru saada keele pärast. Oleks hea rohkem inglise keelt jumalateenistustes kasutada ning leeritundides enam filme ja teisi visuaalseid õppematerjale kasutada.

- Oleks vaja rohkem leeritunde, piiblitunde ja diskussioone korraldada.



Pühakojas ootas kogudus leerilapsi.



See leerigrupp oskas laulda.



Laulud õpetas selgeks organist Marta Kivik.



Klaveril saatis leerivend Erik Kreem.

Vestlus vanematega

Miks panite oma lapse leeritundidesse?

- Minu laps oli möödunud aastal sõbra leeripeole kutsutud ning soovis endale sama. Lapse sõbrad tulid leeri sel aastal ja nad tahtsid seda koos läbi teha.
- Soovisin oma lapsele lisaharidust, sest meie ühiskond põhineb suures osas ristiusul, aga seda ei õpetata koolis.
- Leeris käimine on oluline osa meie perekonna traditsioonist ning soovisime seda jätkata.
- Mu laps on üles näidanud huvi religiooni vastu.
- Religioon on minule isiklikult oluline ja tahtsin sama pakkuda oma lapsele.
- Minu laps ristiti selles kirikus ning järgmised sammud on leer ja tulevikus pulmad, mida soovime sellesamas kirikus läbi viia.

- Ise kasvasin Nõukogude Eestis, kus kirikus käimine tekitas elus raskusi. Kiriku olemasolu ei tohi võtta kui iseenesestmõistetavust.

Milline on teie jaoks religiooni roll?

- Usk annab inimesele jõudu ja lohutust rasketel aegadel. Palvetamine aitab endale meelde tuletada, et Jumal on olemas.

- Kristuse õpetused annavad meile moraalse käitumise aluse ning on headuse võim ja hea elu alus.

- Luterlik kirik tundub mulle avatum ja arusaadavam ehk paindlikum kui mõni teine usu-
lahk. Tunnen, et olen alati siia kirikusse teretunud.

- Meie argipäevaelu ja tänapäevane kultuur ei ole püha. Usk aitab seda olukorda tasakaalus-
tada ja toidab meie hinge.

Mida sa soovid oma lapsele?

- Soovin, et minu laps tunneks osadust kirikuga ja et ta püsiks koguduse liikmena; eriti et ta sooviks suurtel kirikupühadel kirikus käia.

- Loodan, et ta on saanud innustust rohkem usuelust õppida ja et tema usk süveneb.



Noored annavad leeritõotuse.



Leerilapsed 2018.



Leeripüha kogudus oli rohkearvuline.



Ootajaid jätkus ka kiriku ette.

RISTITUD 2018

Jakob Alo Royer,

Elin Raun-Royeri ja Blake Royeri poeg,
12. mail

Olivia-Lauren Roosimaa,

Kristiina ja Rommi Roosimaa tütar,
27. mail

Kalev Gunnar Trei,

Leila ja Robert Trei poeg,
8. juunil

Caelan Aleksander Tapping,

Katrin Tõsine ja Ryan Tappingu poeg,
2. augustil

LEERITATUD 6. mail 2018

Monika Evelyn Leida Hutchings

Victoria Elise Annabel Hutchings

Natalie Elizabeth Jenkins

Karley Rae Koppel

Erik Garland Kreem

Aleksander Reinhold Meiusi

Sylvi Marja Oja

Geneviève Lise Perron

Liivi Kaia Sermat

Serena May Vilde



LAULATATUD 2018

Krista Johanna Käis-Prial ja Paul-Erik Nicolas Veel 11. augustil

Ashley Elizabeth Lennox ja Kalev Aedna Nisbet 22. septembril

In memoriam

Ellen Eichenbaum	01.11.1926	20.09.2017	90aastasena
Valve Andre	10.09.1923	22.11.2017	94aastasena
Ella Helen Elken	06.04.1916	24.11.2017	101aastasena
Erich Pede	20.09.1925	28.11.2017	92aastasena
Alma Alango	10.12.1919	03.12.2017	97aastasena
Alfred Vahi	24.09.1921	06.12.2017	96aastasena
Linda Novek	16.08.1914	07.12.2017	103aastasena
Linda Irene Kukk	05.06.1960	19.12.2017	57aastasena
Erika Leonita Soots	07.04.1923	17.01.2018	94aastasena
Erich Rämmeld	04.09.1923	20.01.2018	94aastasena
Lydia Lee	18.11.1922	27.01.2018	95aastasena
Juta Marie Sark	22.03.1919	16.02.2018	98aastasena
Arno Koppel	21.03.1931	18.02.2018	86aastasena
Ilmi Samarüütel	31.01.1920	21.02.2018	98aastasena
Maret Viikna	27.10.1915	21.02.2018	102aastasena
Aino Piirvee	24.09.1926	25.02.2018	91aastasena
Einar Heinmaa	07.07.1930	25.02.2018	87aastasena
Aime Linholm	01.11.1933	26.02.2018	84aastasena
Asta Helene Nassar	23.01.1923	09.03.2018	95aastasena
Aina Anna Miljan	15.06.1939	10.03.2018	78aastasena
Aino Jõgeda	16.10.1924	14.03.2018	93aastasena
Erika Kiik	26.11.1922	15.03.2018	95aastasena
Elvi Aer	04.10.1938	15.03.2018	79aastasena
Mihkel Salusoo	16.05.1926	16.03.2018	91aastasena
Heli Paevere	29.08.1930	02.04.2018	87aastasena
Aino Pass	09.03.1929	02.04.2018	89aastasena
Richard Ewald Hohmann	12.03.1949	09.04.2018	69aastasena
Leili Neumann	08.04.1921	15.04.2018	97aastasena
Heli Härm	03.01.1931	19.04.2018	87aastasena
Andres Taul	11.08.1936	24.04.2018	81aastasena
Silvia Lauri	27.02.1926	01.05.2018	92aastasena
Roman Toi	18.06.1916	07.05.2018	101aastasena
Elga Eveline Niglas	16.12.1917	23.05.2018	100aastasena
Helmi Soostar	18.03.1927	26.05.2018	91aastasena
Eric Uudo Puldre	31.07.1960	28.06.2018	57aastasena
Aino Loreida Summa	28.07.1925	30.06.2018	92aastasena
Leea Elisabet Toivio-Marten	05.12.1955	10.07.2018	62aastasena
Heldi Vastopä	30.09.1919	16.07.2018	98aastasena
Kerry Lee Kalm	01.11.1963	19.07.2018	54aastasena
Leili Pirso	23.03.1941	23.07.2018	77aastasena
Gloria Kerna	16.06.1958	26.07.2018	60aastasena
Agnes Valgerist	01.01.1919	04.08.2018	99aastasena
Enno Lauri	27.05.1922	09.08.2018	96aastasena
Jaani Untveil	14.09.1915	17.08.2018	102aastasena
Ingrid Hazeldine	16.08.1925	02.09.2018	93aastasena



Leida Neidre	23.07.1923	26.09.2018	95aastasena
Koidula Holmberg	13.07.1927	30.09.2018	91aastasena
Jaan Soosaar	10.02.1933	08.10.2018	85aastasena
Ellen Peterson	29.04.1922	13.10.2018	96aastasena
Raffi Moks	27.01.1925	14.10.2018	93aastasena
Irene (Mägi) Maegi	18.04.1923	23.10.2018	95aastasena
Ernanda Tigane	16.06.1926	25.10.2018	92aastasena
William Mandra	01.06.1927	25.10.2018	91aastasena
Anita Helen Luksep	25.03.1962	03.11.2018	56aastasena
Ingvar Kattemaa	04.07.1929	03.11.2018	89aastasena
Helene Viidik	20.05.1913	06.11.2018	105aastasena
Helgi Seim	14.06.1930	12.11.2018	88aastasena
Liivi Corinne Sandy	12.07.1983	27.11.2018	35aastasena

Christmas Homily 2017

God is near us

Romans 15 8–13

For I tell you that Christ has become a servant of the Jews on behalf of God's truth, so that the promises made to the patriarchs might be confirmed and, moreover, that the Gentiles might glorify God for his mercy. As it is written:

"Therefore I will praise you among the Gentiles; I will sing the praises of your name."

Again, it says, "Rejoice, you Gentiles, with his people."

And again, "Praise the Lord, all you Gentiles; let all the peoples extol him."

And again, Isaiah says, "The Root of Jesse will spring up, one who will arise to rule over the nations; in him the Gentiles will hope."

May the God of hope fill you with all joy and peace as you trust in him, so that you may overflow with hope by the power of the Holy Spirit.

Today, the fourth Sunday of Advent and Christmas Eve fall on the same day. This happens only once in every seven years. To reinforce the message of the fourth Sunday of Advent, I have chosen to preach on that theme. May the secret of Christmas be opened to you!

In this bible passage, Apostle Paul cites Jesse's prophecy about the birth of Jesus. It was the privilege of Paul, as an old Testament scholar and evangelist, that he could speak of Jesus while referring to past prophecies. Thus was Paul equally a historian, philosopher and theologian by connecting the past, present and future.

Recently, Estonian media has again discussed why, and whether, Estonians are non-believers. Upon closer inspection, we can conclude that we are actually more Christian and more religious than we thought. But we do not always recognize this. This is common to the time we live in. People everywhere are not aware of the true meaning of Christmas. In a multicultural world, religion becomes deeply personal. Here in Canada, we hear the greeting „Happy Holidays“ more than „Merry Christmas“, not thinking that the word holiday, in fact, comes from the words Holy and Day.

Today, more than ever, we need Apostle Paul's skill to understand, that one thing leads to another, and that the birth of Christ is the fulfilment of an Old Testament prophecy. Some may be surprised, that the roots of Christianity are in Judaism. Each new race has added its own traditions. The same is true of our small nationality. It is a surprise, when we realize that one of our traditions is known around the world. It is however a little disconcerting, that today's faith or lack thereof, will have an impact on history.

Christmas lights illuminating the dark nights is a beautiful sight. Recently, I learned that electric Christmas tree lights were already manufactured in the 19th century, at the same time when electricity was brought to city homes. While in the country, people had to deal with real candles for many more years.

Christmas lights. A reference to the star of Bethlehem. The light of Christ brought to the dark. A wise person sees the light of God in each christmas light. And I am happy that this quiet, but visible, evangelization has been taken very seriously in North America indeed! Keeping up with the Joneses fits well with this gospel call. Believers are everywhere!

We decorate our trees with colourful, shiny balls. Rex universum, the King of the Universe is born. These balls symbolize the planet and honour the birth of the newborn King. In decorating trees, we proclaim Christ as King to not only us, but to the entire world. It matters not whether we do this knowingly or not. A wise person understands and for others, it is still beautiful.

These same christmas balls are also reminders of Adam and Eve falling into sin by eating the forbidden fruit from the tree of knowledge of good and evil. In the past, trees were adorned with real apples that children were allowed to eat. Let them eat – they can't be kept from the sin of Adam. Later these real apples were replaced by glass balls – be careful, don't touch! Today these decorations are less fragile. But the meaning is the same. The first prophecy of the birth of our Saviour was made at the end of the story of the fall into sin, when God speaks to the serpent who led Adam and Eve into temptation: „I will put enmity between you and the woman and between your offspring and her offspring; he shall bruise your head and you shall bruise his heel“. The balls hanging from the tree are witnesses to salvation. The wise will see the story of creation and salvation in each christmas ball.

In the past, paper wrapped candies were also hung from the tree. This custom came to us from Germany, because in German, Sweet Jesus (Süsser Jesus) was the term used to describe the goodness and dearness of Baby Jesus. If something is special, it is sweet. Sweet smell, sweet joy, sweet revenge. In those days, sweet things were rare and were the children's only christmas gift. They represented the goodness that Christ's birth brought to the world. May these candy-shaped decorations remind us and command us to good deeds. A time of declaration that even pagans can share and understand.

Christmas is the time of witnessing God's great love. Through the centuries, this has carried on from race to race. Every nation has made it its own and added its own special touches.

The tradition of gift giving and waiting for St. Nick has come to us from what is now Turkey. They had this custom well before Christianity. When in the town of Myra there was a bishop who helped poor fathers collect a dowry so their daughters could marry, the tradition was born. Today, St. Nicholas visits even the wealthy, the catholics, the orthodox and the protestants. Even the doors of the non-believers are opened. They exchange gifts, the gold, frankincense and myrrh, that the Three Wise Men brought to the baby Jesus and which even we share in each year. And merchants are as happy as all the children around the world.

What have our ancestors contributed to Christmas tradition? The best known is the Christmas tree itself. The oldest documentation ever of a christmas tree is from Tallinn in 1441. The evergreen tree speaks to us about everlasting life even in the winter, when other trees are bare and nature is sleeping. It matters not whether the first Christmas tree was brought by German merchants or a country tradition brought to the city. Tallinn is still the birthplace of the christmas tree. But there other customs that have been passed on to us.

Take for example, blood sausage or verivorst. How a Canadian might describe his first experience with it – very worst. But to Estonians, with the exception of some from Hiiumaa, it tastes very well.

We imagine our peasant ancestors, who 250 years ago gathered at dawn in candlelit churches to hear the word of God in their own language. From a bible that had only recently been translated into Estonian

for the first time. The reading of the Christmas gospel. Then riding home in their sleds with bells ringing, to escape the cold to arrive home at daybreak. To a warm room, to eat the christmas meal – blood sausage cooked on last night's still hot sauna stones, accompanied by sauerkraut cooked with bacon.

Eating blood? In the bible, that is reserved for animals whose blood was offered to Jehovah in the temple in Jerusalem. In the Old Testament, offered blood was a symbol of reconciliation. In the New Testament, Jesus speaks of a man makes the offering of an ox, when his son returns home and is forgiven. In many religions, offerings of blood are holy symbols of forgiveness. Clearly, our eating of blood sausage is the continuation of our ancestors' offering of blood. And this pagan ritual is considered a holy Christmas dinner tradition. Every guide and scout knows how to make these sausages and it seems Toronto Estonians are now the experts in home-made sausages. Because in Estonia, they are no longer made at home, but bought from the store.

But this Estonian tradition should remind us that “God so loved the world, that he gave his only begotten son, so whosoever believes in Him will not perish but have everlasting life.”

Yes! The miracle of the birth of Jesus, the suffering of the Saviour on the cross and salvation through his resurrection as a whole, is the joyful message of Christianity, even at Christmastime.

The Lord is near us. God's kingdom has come to us. He is closer than we can imagine, because Christ lives in our hearts, in our traditions, language and culture. May this bring you much happiness.

A merry, blessed Christmas to all of you!

Amen.

Mart Salumäe
Pastor



Tulge, sest kõik on ju valmis.

Peeter Põldre

Tähtpäevade jumalateenistused EELK Toronto Peetri koguduses 2019

Pühapäeval, 6. jaanuaril	kell 11.30 kolmekuningapäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 3. veebruaril	kell 11.30 sõdades langenute mälestusjumalateenistus
Pühapäeval, 24. veebruaril	kell 11 Eesti Vabariigi 101. aastapäeva oikumeeniline tänujumalateenistus baptistikirikus
Pühapäeval, 14. aprillil	kell 11.30 palmipuudepäeva jumalateenistus
Reedel, 19. aprillil	kell 11.30 suure reede jumalateenistus
Pühapäeval, 21. aprillil	kell 11.30 ülestõusmispäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 5. mail	kell 14 leeripäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 12. mail	kell 11.30 emadepäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 9. juunil	kell 11.30 nelipäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 16. juunil	kell 11.30 surnuaiapäeva jumalateenistus Peetri kirikus kell 13 surnuaiapäeva Mount Pleasanti surnuaial kell 15 surnuaiapäeva Yorki surnuaial
Pühapäeval, 22. septembril	kell 11.30 kodumaalt lahkumise mälestuspäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 20. oktoobril	kell 11.30 koguduse 71. aastapäev.
Pühapäeval, 24. novembril	kell 11.30 surnute mälestuspäeva jumalateenistus
Pühapäeval, 8. detsembril	kell 11.30 2. adventipühapäeva jumalateenistus Koguduse JÕULUPUU
Teisipäeval, 24. detsembril	kell 14 jõuluõhtu jumalateenistused
Kolmapäeval, 25. detsembril	kell 12 jõulupäeva jumalateenistus
Teisipäeval, 31. detsembril	kell 16 vana-aasta jumalateenistus



Eesti rahvusvärvid jõulupuul.

Peeter Põldre



Jõuluingel.

Peeter Põldre

EELK ajaleht **EESTI KIRIK** pakub teile võimalust olla kursis kristlaste eluga Eestis ja mujalgi. Ajaleht **EESTI KIRIK** on suurim kristlik väljaanne kodumaal.

EESTI KIRIKU aastatellimus Kanadasse maksab 90 eurot. Hind sisaldab tellimishinda ja saatekulusid.

Kui soovite rõõmustada oma sõpru või sugulasi Eestis ajalehe **EESTI KIRIK** tellimusega, siis aastatellimuse hind Eestis on 30 eurot.

Lehe tellimine: ek.tellimus@eelk.ee või kodulehelt www.eestikirik.ee

EELK Toronto Peetri koguduse väljaanne

Elu

Nr 95, detsember 2018 Torontos

Eestvedaja Mart Salumäe, tehniline teostus SA Ajaleht Eesti Kirik (Tartu),

küljendaja Salme Uustare,

eestikeelse teksti toimetaja Sirli Lember

Trükkinud: Town Press

Trükitud 600 eks

EELK Toronto Peetri kogudus

817 Mt Pleasant Road, Toronto, ON M4P 2L1

Tel: 416 483 5847, e-post: stpeterstoronto@rogers.com

www.toronto.peetri.eelk.ee

Jumalateenistused igal pühapäeval kell 11.30 e.l.

Koguduse kontaktandmed:

KOGUDUSE ÕPETAJA

praost Mart Salumäe

kodus tel 647 340-9271

cell. 647 273-5858

e-post: mart.salumae@eelk.ee

JUHATUSE LIIKMED

Allar Viinamäe – esimees

e-post: allartvii@gmail.com

Naani Holsmer – aseesimees

e-post: nholsmer@bellnet.ca

Leena Liivet – laekur

e-post: leena.liivet@rogers.com

Jüri Laansoo – halduskonsultant, Privacy Officer

e-post: jm.laansoo1@rogers.com

dr Talvi Maimets – toimkondade korraldaja

e-post: talvi@maimets.com

Kairi Taul Hemingway – kirjatoimetaja

e-post: khemingway@rogers.com

KANTSELEI

Administraator Eda Oja

Tel 416 483-5847

e-post: stpeterstoronto@rogers.com

MUUSIKATÖÖ

Organist Marta Kivik

VOKAALANSAMBEL

Kontaktisik Leena Liivet (vt Juhatus)

ANSAMBEL HELIN

Dirigent Margit Viia-Maiste

ARHIIV

Helmi Viksten – koordinaator

Tel 416 535-9490

NAISRING

Lehta Greenbaum – esinaine

Tel 416 491-5627

e-post: aare.lehta@rogers.com